

6

КОПОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Алманах уметничког стваралаштва

КОПОНАДА

Година VI

Број 6

Београд 2016.

ISSN 2217-5954

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Година VI ° Број 6 ° 2016. ° Београд

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Издавач

Синдикат ЕМС

Ресор за културу

За издавача

Милован Андрић

Уредник

Марија Шкорнички

Уредништво

Тихомир Јовановић

Јанко Левнаић

Александар Опачић

Адреса:

Синдикат ЕМС

Кнеза Милоша 11, Београд, 11 000

E-mail: sindikat@ems.rs

<http://www.sindikatems.org.rs/stranice/kolonada.html>

Уредништво: marija.skornicki@ems.rs

tihomir.jovanovic@eipb.rs

Радове слати у електронској форми, са назнаком – за Алманах

Садржај

Марија Шкорнички

Право на стварање	5
-----------------------------	---

Милосава Павловић

Слободан пад	7
Озбиљна жена	7
Знам	7
Мрвице	8
Дијета	8
Кројачица	9
Кухиња	10
Вертикалa	10

Рајица Драгићевић

Зорило	11
Осврт	11
Осови	12

Марија Шкорнички

Јесење вече силази у ноћ	14
Савршени дани	15
Кружни пут	15
Као светлост свица на длану	16
Док се не раздани	17
Бескрајна љубав	18
Пирга с онога света, или шта се дешава	18

Верослава Малешевић

Хипатија	21
Кринови	22
Испод Грмеча	23
Кликер портуланац	24
Летња ноћ	29
Наш град	32
Писмо	38

Тихомир Јовановић

Who wants to live forever	41
-------------------------------------	----

Јанко Левнаин

Грдило вилино	44
Бреза	44
Босилька	45

Mилија Илић

Несаница	47
--------------------	----

Драган Журђевић

Шта би ко урадио	49
Филозоф	50
Упознавање	52

Милан Ђокић

Афоризми	54
--------------------	----

*Одзив критичарке**Милијан Десетовић*

СУОЧАВАЊЕ СА ДАТИМ / („Приче са Бистре“ – Јанко Левнаић)	55
ПОГЛЕД У СЕБЕ / („Циљ је Адапта“ – Наташа Михајловић)	57
БУДИЛНА СНАГА ЈЕЗИКА / („Дробњачки записи“ – Марија Шкорнички)	60

Далековод – инспирација у поезији... и ичиштавању

Велес Перић – Е, године.	63
Есад Мекули – Кукс	64
Зоран Антонијевић – Паклени ноћибија	65
Шима Мајић – Претвараш ми емоције у стијене на дну мора	66
Антонија Новаковић – Данас је болje	67
Никола Маџиров – Дом.	68

Ликовни прилози

Милован Андрић	69–71
Марко Митрић.	72–73
Снежана Стојановић – Ђокић.	74–75
Милорад Стевић – Микос.	76–88

Биоографије аутора	89–99
------------------------------	-------

ПРАВО НА СТВАРАЊЕ

До слободе се не долази само једнакошћу, наклоношћу, националним питањем, освајањем простора, питањима полности, сексуалности... већ се темељи и на интелектуалном потенцијалу појединца, на здравом разуму, на обликовању изражавања кроз смисао за лепоту, повећавању љубави према окружењу, другим бићима, уметности... Такве особе подстичу у себи блажу нарав, мирноћу, посвећеност дому и породици, разумевање и залагање за заједницу, кључни су им квалитет и уравнотеженост у свему.

Стога, наш Алманах уметничког остварења радника СЕМС–е, кроз овај **шести број**, кроз Венеру која влада шестицом, наставља подршку према свему што је лепо и вредно стварања и остварења и још чвршћи камен темељац префињености који су показали наши досадашњи аутори у *Колонаги*.

Књижевно–уметничка остварења радника који су представљени у наших пет бројева показују да стваралаштво није само привилегија одређене уметничке елите која ствара одвојено од живота и рада маса. Наше колеге показују богатство идеја, оригиналност размишљања, исказују вештину маште у реалном и научно–фантастичном, духовном, практичном. Њихова креативност је јединствена јер они имају поверење у своју инспирацију, препуштају јој се с поштовањем и она их води својим токовима који бришу стрес и наслаге умора. Они са лакоћом и страшћу улазе у стваралаштво које је за њих „нешто ново и лепо“, а то постаје феномен јер **није стварано ради освајања трофеја**, већ ради исказивања маште и представљања њиховог „новог лица“, пројекције неке више димензије њихове унутрашњости. Мислим да не звучи претерано ако то стварање упоредим са ширењем латица лотовског цвета.

Задатак нашег Ресора за културу је био да укажемо на њих, да их анимирамо, дамо шансу, ободримо да се представе, изнесу своје радове и прикажу их без бојазни за подсмех, или осуду. И они су се охрабрили, окуражили и из броја јављају се неки нови уметнички надахнути појединци. Додуше, још има стваралаца који су показали своје вредне радове али су у страху од оцене околине, плаше се искорака, плаше се објављивања.

Није то хир или новост. И познати књижевник и стваралац Душан Матић, свој први текст је објавио крајем 1914. године у „Радничким новинама“ под псеудонимом, а таквих случајева је, наравно, пуно...

Велики корак, корак од *седам миља* у стваралаштву направила је Наташа Михајловић, наш аутор, чија је прича објављена у два дела (*Колонаца 2, Колонаца 4*), па се њена књига „Циљ је Адапта“ – научно фантастична љубавна прича¹, управо појавила као *чедо* Колонаде, као прва књига едиције „Исијавања“.

Наши аутори исијавају, дају нови поглед на свет. Ми њима дајемо шансу, они нама свој максимум.

Хвала им на томе, а хвала и сваком читаоцу!

Marija Шкорнички

¹ Наташа Михајловић: „Циљ је Адапта“ — научно–фантастична љубавна прича, издавачи СЕМС Београд и Књижевна омладина Ваљева, 2016. година.

Милосава Павловић

СЛОБОДАН ПАД

Летим
са упориштем у небу
Не могу више
по земљи

Вадим те из stomака
Обликујем длановима
Излажем погледу
Спуштам на облаке

Не вреди
Не падаш

ОЗБИЉНА ЖЕНА

Препознајем игру сагоревања
и бежим на време

Моје године знају
да блесак траје трен
и слуте опасност
да се дugo сећам

Ја сам Озбиљна Жена

ЗНАМ

Завешћу те
играјући међу бојама.

Нудићу се твоме кисту,
зидовима твога храма.

Трептаћу ти пред очима.
Ући ћу ти у кору великог мозга.

Миловаћу сваку твоју мисао.
Остављаћу отиске само унутар тебе.

Мораћеш да скинеш кожу
да ме осетиш, омиришеш, додирнеш.

Мораћеш да ме волиш
колико и ја тебе.

Знам.

МРВИЦЕ

Ноћ шири зенице и видим
да ћу погрешити кревет вечерас.

Не брини, чувам те
сваким лошим избором.

У свитање се увек скупим
и налазим мрвице за назад.

ДИЈЕТА

Гладна сам!

Гладна слатког, сланог, љутог, горког.
Хрскавог, кремастог, чврстог, питког.

Пуним своје тело и душу.
Храним један од нагона.

Разговарам са Фројдом и Јунгом
док шетам по савету лекара опште праксе.

Тело ми је болесно од дебљине.
Вероватно и душа.
Њу сама лечим.

Где је квар?
У другим нагонима
које сам препаковала у уста?

Ко ће знати, човек је чудо.
Морам на дијету,
јасно је.

А гладна сам
и док ово пишем.

Нећу устати.
Не, не.

Дијета!
Пиши, Милосава, пиши...

КРОЈАЧИЦА

Нисам више лепа

Пуцају шавови
мојих конфекцијских бројева

Количина с в е г а
лепи се на тело

Покушавам да сапнем, пресечем,
проширим, убацим, одбацим, померим дугмад

Шијем, али не држи
Није до конца и маказа

Нисам више иста
Огледало не лаже

КУХИЊА

Моја свеска рецепата
алхемија мириза, укуса, ужитка

Свака страна
ново, аутентично, слатко, питко

Држи пажњу, заводи, зрачи
Дакле, литература.

Кувам све чешће
уз осећање радости, открића и просветљења

Када сам спознавала Платона, Хегела, Бога, Себе
било је исто

Време је
да пребацим библиотеку у кухињу

ВЕРТИКАЛА

Ослоњена на Човека
чекам Христа

У Храму милозвучно
одзывања присуство Масе

Лепо је стопити се
пливати у Звуку

Верујем Неопипљивом
и одлазим у Реч

Додирнута Тишином
постварујем се међу Звездама

И сасвим добро
видим у Мраку

Рајица Драгићевић

ЗОРИЛО

оно је дошло у овај дан
уснулог да ме пробуди
из далеких предела
преко урвина и брда преко мора сињих
моје зорило моја песма тајна
и донело ми богме
од свега по нешто
конац вуницу пређу и повесмо
да знамо ко смо да знамо где смо
изручило преда ме из корпе даровне
о радости
стижеш ли ми с почетка света
из давног нехаја
из завичаја смеха и ведрине
окупана умивена утегнута
у сунчевој колевци одњихана
савладавши раздаљину достигавши недостижно
ти моја светлећа са зором помешана радости

ОСВРТ

прошли смо згоде свакојаке долња стања
ми голубови језика и лепе речи писане
стално неко налази разлог да нас распне
ал бледо сунце наново из нас изгреје
и не постанемо козји рог коза која вречи
већ малим и неспретним гу–гу
подижемо малаксале речи посрнуло време
изгубљенима изгубљене компасе тискамо у руке
ево ти на
да нас те судбине тог безнађа не би притисло бреме

ај хай није лако
какви лако све је теже јер растиње смо коме стално
у име незнаног затамњеног
кидају чупају вреже

ал упркос свему она сила небеска
на нашој је страни
јер ми легнемо и у миран сан утонемо без страха
зато што је над нама рука
која нас греје која храни
ај хай која брани
и смирује молитвеним алилуја
јер свесни смо да ће проћи
кошава торнадо олуја
и остаће светлашће да тиња
да разгори се у нама као пламен вечни
да подигне наду из праха

ОСОВИ

Надари ме враг прошлог љета да џарнем осове. Беадију нојна увр'
Увлаке близу међе. Не би' ја, н'о ме подобијестише ови наши качкини.
Воли свак' да цара там' ће се оно не смије. Милинко џарне па стругне,
Рајко проџара па клисне, Мирослав прочкаља па трк, Тома чачне па
свитне, Жарко и' подражи па се разгалопира...

Да 'е један од њи' сад туна, не би' ја дош'o на – ред. Овако ја сам,
цоим покрај бушина на Пијетловцу к' о на самару. Оне се замирују к' о у
отави а ја зијевам онам' у Брежђа и Дебели Јасен и Привое, овамо у Раја-
ковину, гор' к' Вровима, дольна к' Шолаћу. Нема ће да брбну у нечие и
да поарадуј: Славко покосио Увлаку, Бранко Баре, Борисав Крчевину,
Велијамин Пијетловач, Микаило Ђоковине, Росанди моба покосила
Брдо, чисто свуђ' к' о на длану. Ја цуприм нојна к' о ђутурум, нема никог
к' о назинат да се намине да мајно процакамо, шта било, само да разбије-
мо доколицу. И тако, шта ћу докон, ај' да повучем мачка зе – реп.

Одломим једну љескову притку нојна у Лијешћу па 'е зашиљим перо-
резом и привулам се близу осињака. Думам, сад ћу оним шиљком да за-
тиснем рупчагу, па ћу да и' разјарим унутра, а не могу да излете напоље,
па не могу да ме напуде, јабогме. И пријем одиста онако испотија, упе-
рим шиљак и ргнем у рупу, ал не потревим наврага н'о и само подра-
жим. Јој, мајко, кад су повиљели, кад су укнули на мене, а ја ти се разоба-

дам доль' низ Увлаку, па кад виђо' да ни'е вајда, прострем се на траву кол'ко сам дугачак и викнем да се коврљам у трубаљицу тамо наниж' све до бучка. Кол'ко ме печило оди знај', ни броја му нема, још су ми неки зујали око ушију. Отече ми глава к'о табарка. Мечин ме печили и за шокњу, све ми обрзло, дође ми да кукам из гласа. Ђедо' неког да зовнем онако од – ума, ал' ми језик заврзуе, само поче' да скамучем.

Ма, нисам ни ја од јуче. Царо сам у Сечинама, у Валози, Сењаку и на Превоју, не знам дал' сам оно у Будожељи, ал' ово ме чудо ни'е снашло. Пуста глава 'оће да прсне. Једва потреви' да нађем ону макву у – дну Увлаке, те нојна замочим тинтару и подржим коца док ме мајно умину. Нем' шпиглу да се огледнем, да повадим жалчеве и видим јесам ли подадуо, не смијем ваки ником научи д'изиђем. Има да се прочу'е по цијелом спрезу: Весели Благован, ал' је награбусио. Све од сво'е луде памети, ја-богме.

Марија Шкорнички

ЈЕСЕЊЕ ВЕЧЕ СИЛАЗИ У НОЋ

Сунце жмирка
и чешља приче:
Како је савршена слика неба
и звезде час ишчезну
час скакућу низ дирке клавира.

Несташна деца
дувају струготину,
распрушују бескрај двосмисла.

Фејсбук имена гледају младост
и љубав изниклу из априла.
Душа ми је птица што затиче
у свакој песми сунце и твоје обличје.
Странице шуштите,
узбуркала се унутрашњост књиге
препуне слика.

Замишљена помама издужила сенке,
сместила се,
заузела доказе
и чита Откровење.

Ноћ је достигла пуноћу,
појачала звуке,
отворила комадиће срца
и заронила у наслеђе.

Мала девојчица уронила је
у уштиркану постељину,
пригрилила мирис свежих дуња
и сањала сјајну светлост великих мехура.
Један од њих
била је она.
Марија.

САВРШЕНИ ДАНИ

Драга Марија,
још као дете,
увлачила си рукаве у рукавице
и возила санке
као Нојеву барку
низ падину
дугу као поглед
од земље до неба.

Пиљили смо у снег
и лизали пахуље
и лепршали као птице.
Записивала си тишине,
лепа мишљења,
увијене мистерије,
скакање из коже...

Тада су то биле
обичне ствари,
сада певам:
„... обући ћу стваре цијеле
оне знају корак до тебе...“²

КРУЖНИ ПУТ

Драга Марија,
Ева Липска је рекла:
„Не могу да зауставим
враћање прошлости“
а ти гуташ геометрију,
фабуле и
обазрив осмех
качиш на прозоре.
Свемир лепрша још
од уранка и чудесног
низа руменила

² Тони Цетински, *Онај ко те љуби срећан је...* (Прим. аут.)

по Крушиковом полигону
и Ђеновцу.

Боја жара прелази
пет векова наума
а ти, драга моја,
верујеш да је Шекспир
ођутао драму
видевши се на плакату.

Повуци се за рукав
и испусти скривену љубав.

Пс: понекад проветри све
па чак и машту и реци:
Чиним юраву сївар!

КАО СВЕТЛОСТ СВИЦА НА ДЛАНУ

Братшу Авраму

Драга Марија,
јутарња штампа
пише о снегу
који долази или не долази,
... анализира осветљења камених кућа,
пише о огради која треба да се лакира,
о огради поред које деца трче
и јуре сенке куле од карата.

С оне стране привида
израста гомила пањева, читава планина.
Глас дечака се појачава, као музика:
Ојрезно, юсий корак,
ћењемо се, имитирамо храбросиј...

И јесмо се пели до сунца,
до ваздуха,
до изнад свега... а изнад магле
ишчезле су звезде и пао мрак.

И кад поглед усмерим у тај трен,
у те струје пристигле,

види се летња жега
и обасјаност,
и на трен промиче знојави дечак,
преко прашњавог пута вози санке
дубоко у небеску плавет,
изнад облака и даље...
Он вози санке све даље и даље,
да прође лето, и јесен
и зарасту згуљена колена
и да сестрици ишчезне бол са лица.

Како је то дивна светлост!
Светлосћ дештињсћава.

ДОК СЕ НЕ РАЗДАНИ

Беличаста месечева светлост
разлетела се кроз прозор
и попут неког сирочета
почела да зури
и посматра
фигурице, вазице, лептириће,
миришљаве латице, кестење,
каменчиће...

Мала Марија је знала
њихове приче, дрхтаје,
одразе, страхове, шапутања
а оне њен ритам срца,
ток мисли,
видљиво и невидљиво
у ноћној тмини,
сваки угао,
облине, удахе и жеље.

Мека месечина
од непровидног
стварала је провидно
тако да и сад подрхтавам
од мрешкања
растреситих сенки...

Као новорођено биће
гледам наставак свог сна,
скидам љуштуру
растопивши се
док сунчеви зраци
продиру у све углове.

БЕСКРАЈНА ЉУБАВ

Бранку Матићу

Бескрајна љубав
Од срца
Сија
Као небеска светлост
Прожета
Искром сунца

Коло љубави
Игра
И слави песму
Ствараоца

Бескрајна љубав
Од срца
Плете
Најлепши круг

ПИРГА С ОНОГА СВЕТА, ИЛИ ШТА СЕ ДЕШАВА кад телефони звоне и не допричају се разговори

Радња ове приче започела је једног лепог јунског дана, године 2016. – те, на обали Колубаре, у кафићу за кога неко каже Код Мује, а понеко Код Јелкице, али је, у суштини, свеједно јер су власници супружници Муја и Јелка. У тој башти је најлепше за време тропских врућина јер има део, сеновит, јападан хлад и пиркање ветра уз помоћ великих крошњи липа.

Око подне смо се договорили Аца Видић и ја да ту попијемо кафицу. Добисмо и појачање па су са нама седели Икона и моја другарица Даца. За суседним столом седео је Славен Радовановић, Зоран Ристовић и адвокат Војкан Ђоковић. Касније им се придружила и Љиља Ђао. Поздравих се са Славеном и он сав узбуђен и видно потресен саопшти шта се десило ових дана: позлило је Пирги, тј. Бранку Пиргићу, па је на ВМА, ... дај Богу да је нешто блаже...

Сви смо се забринули. Пирга је пун енергије, неумoran, начитан, и сам одличан стваралац, истраживачки усмерен, прати битна дешавања везана за културу, било да су у Београду или Ваљеву. Кад видиш Пиргу у публици знаш да нешто вреди. Многе од нас је задужио анализом, проценом и описом наших књига или водећи маштовит, осмишљен програм. Коментарисали смо и полако отишли свако на своју страну са мишљу и жељом да све буде како треба.

...

Заплет почиње 16—ог јуна од тренутка кад ми звони мобилни. Јавим се мом другу Врапцу и почнемо причати. Ја њему да сам поломила шрафт у колену и да морам да мирујем и чекам операцију, а Врабац мени да је угледао у *Колубарским новинама* вест „да је преминуо Пиргић на ВМА“... Непријатно изненађена не стижем да прозборим и више сазнам јер Врапцу звони други мобилни и прекидамо везу.

Седим, гледам у празно и промишљам, како је живот само трептај, сад си ту — сад више ниси. Одиграш улогу и „пут под ноге“. Узнемирена, телефонирам Аци Видићу да му пренесем лошу вест. И Аца је затечен, у неверици, занемео. Почињемо разговор али и Аци звони други мобилни и прекидамо. Разматрам да ли да зовем Славена Радовановића али ме у том размишљању прекида звоњава телефона. Јављам се, зове ме Драган Станисављевић. Пита — идем ли у библиотеку, у 20 часова је промоција књиге Милорада Радојчића о Др. Миши Пантићу. Ја му одговорим: та-ман посла, како ћу кад морам да мирујем због ноге и испричам шта сам чула о Пирги...

Драганче тренутак ћути, запањен размишља, почиње причу о књизи Одлазак у сумрак – Бранка Пиргића, о причи Маргиналац и тако завршавамо разговор.

Устајем полако, проналазим ту књигу и почињем да је читам. У читању ме прекида мелодија мобилног. Зове ме Аца и каже: Налетех на фејсу

вест из *Колубарских*, изгледа да је дошло до велике забуне. Умро је Пиргић, али не Бранко него Раде Пиргић. Исто предиван човек, обдарен, уман, господствен, усавршавао банкарство у Француској... Која збрка, неујгодност, да се погоде толике сличности. Ако си још коме јавила јављај да се још више не запетља.

Ху, кажем себи, шта би? Добро је да не звах Славена, пешке би кренуо из ГоЛа, како он зове његове Горње Лесковице. Брзо узмем мобилни, окрећем број Драганчетов и он звони, и звони, и звони. Није га понео, заборавио мобилни.

Ја у паници. Направиће се још већа пометња ако Драганче успут не коме каже. Ау, Господе, помози да све прође безазлено и без непријатности.

... ...

Почиње нови дан. Још од раног јутра шири се врео ваздух, ноћи не стиже да расхлади земљу. Устајем раније и таман пролазим поред телефона кад он зазвони. Звр–звр... С друге стране се јавља Драган и каже: Хтео сам још ноћас да те зовем, али је било близу поноћи. Једва сам ишчекао да сване да ти испричам шта је било. Сва срећа да сам каснио на књижевно вече па сам стрчао низ Пети пук. Улазим ја у читаоницу – кад испред мене нико други него Пирга! Ја пребледео, збуњен, забезекнут, збланут пипам се да ли сам жив. Ако ја видим њега а он није овде, онда – где сам ја? Гледам у Пиргу, жив је, помало блед, али истински жив. Радужем се. Књижевни програм у замаху, полако одмиче а ја углавном гледам у Пиргу и захваљујем се расплету. Он вальда осећа поглед па се и он окреће... Лакнуло ми. После чујем приче и укапирам како је дошло до бројног нагађања и замене.

После свега, смејемо се. Шта ћеш, и то је живот. Све су то људске приче.

... ...

Време пролази, све се полако заборавља. Седим за компом, прелиставам фејс. Мошо Одаловић поставио слике са књижевног представљања Милована Данољића: Пустоловина или исповест, 22–ог јуна у СКЦ код Весне Капор у гостима. Седи Пирга у првом реду, помно прати и бележи. Гледам га, па ми мило. И он је имао праву пустоловину. Право с оног света.

А причају ми, да виђају Пиргу ових дана, шета по Ваљеву. И Милица Матијевић ми рече, видела га је, испричали се о свему па и о заплетености насталој недавном ситуацијом. На растанку јој рекао: *Шета, ишћо више, да људи виде да је жив!*

Верослава Малешевић

ХИПАТИЈА

Низ калдрму времена
Сенке многе прођоше.
Кроз временске мореузе
Цивилизације се провукоше
Људске громаде у заборав носећи.
Одабране остале у пирамиду уграђене.

Ти, Хипатија, кћери Теонова,
Минервина миљенице,
У мушком свету, поносу женски,
Крепкост, ум,
Лепоту и памет доби
У Александрији сјајној.
Ти узор и учитељ свима беше.
Одговоре на питања многа
Из пећина мрачних сунчаш,
Справе нове ствараш,
Из пламена свитке драгоцене извлачиш
Плутарх, Аристотел и Платон,
Архимед, Диофант и Птоломеј
Мисли ти запоседају,
Мудре главе античке
Друштво твоје траже.

*Предрасуде су трајне,
А истину променљива – ти рече,
И упаде у вир злобе и незнაња.
У Храму Божјем,
Тело ти школјкама искидаше,
На Цинариону кости спалише.
Због истине божје, виче светина
И отвори врата средњег века.*

КРИНОВИ

Када ми гаврани сне налећу,
и када ми иза повесма,
усковитланог лишћа жутог,
куполе црквене ничу,
и одежде светих завиоре,
слутим да ми се тесна хаља кроји,
хаља црна, ледна, крвљу попрскана,
Спремам се да је обучем,
за пут кроз капију вечности,
на ногама већ прашне ципеле
луталице чекају,
за ход страхотан и смеран.

Док кроз муль гацам, гле чуда!
У наручје ми кринови бели ничу.
Из чашица горску росу наде кушам,
белином невиности, пут смираја ме носе,
опојним мириром љубав шире.

Хвала вам кринови моји, јер
дар несебичног пријатељства
просусте по слабости мојој,
и нектаром сазнања ме нахранисте,
да срце људско још окаменило није.

Хвала вам драги кринови моји,
Што ми мрак одагносте,
што ме поведосте у вртове рајске,
где траве још зелене и сочне ничу,
где реч је светиња, а дело безусловно,
где птице разне пој свој складе.

Хвала вам кринови моји,
што равнодушни нисте на трње туђе,
што посведочисте да добро умрло није.
Немојте увенути, још много палчица чека на вас.

ИСПОД ГРМЕЧА

Испод Грмече страшног,
где магле сиротињу крију и
где ветрови сузе бришу и
где кишне студен у кости утерују и
где Сунце лепоту сеје,
никао је Хашански Јасењин.
Плав, осетљив, враголаст и
бистар као и онај Константиновски.

У пакету успомена сљезове боје,
стало је босоного детињство,
дјед Раде, стрикан Ницо,
ракијске приче и спрдачине,
учитељица, мачак Тоша, сури међеди,
сви умотани душевношћу
и увијени у коцкасту једноставност.

У тајновитој земљи Босни,
детету се у сувој проји
утруни понос и самилост и
све прелије горким медом патриотизма.
Врлети Пркосима зову,
вароши Крупом и Јајцем,
Оцаком, ил' Коњицем.
Кад се домовина у огњу
стаде поново рађати,
орлови рано полетеши.
Цветови своје главице нежне
оставише у житу, на бункерима,
испод бреза, на чукама,
све бранећи у мирису барута
свој праг, своју нејач, своју груду.

Ко да смрт није ништа,
уз песму су јуришали
опет и опет гладни, промрзли,
с надом и вером чврстом да
светлост мора мрак изагнати.

Маже вите у избегличком ланцу,
стискале су чеда
на грудима усахлим,
испред каме и метака.

Маже ситне, мирно су испраћале
у љуте битке голубијег срца своје јединце.
После су миловале њихове колајне
као синове вечно уснуле.

И сам ронећи у црнилу мрака,
и сам жртве зори приносећи,
усуд песника остави
да сведочи књигом чемер рата,
да туђе ране испере сузом
и извида смехом.

Не тугуј бронзана стражо,
пише, вечни, вољени Бранко,
и модрилом ока види црне коње
баш као некад Лорка у Гранади.

Са звезде какве, у друштву Титана
Кочића и Андрића, смешка се благо,
пазећи да лонац крајишки
поново не прокључа.

КЛИКЕР ПОРЦУЛАНАЦ

Када нешто зазвони у унутрашњости њеног бића, знала би да одлешта до његове обућарске радње и баци шаку звезда у њу. А он, газда Светозар, имао је ту мало увучену, али у самом центру вароши, обућарску радњу која је била на гласу и солидно пословала. Како и не би, када су под газдином диригентском палицом, будним мајстор Мићиним очима, вредним рукама калфа Адама и двојице шегрта, чинили оркестар који је правио обућарску симфонију. Није било онога што ногу чува, а да они нису знали да израде, поправе, повећају, смање, искрпе, украсе, дојају, пенџетирају или префарбају. Излог им је био нацифран калупима, керамичким моделима, правим ципелицама и једним великим црвеним портуланским кликером. Обасјан сунцем светлео је као жар. Кликер је одмах привукао пажњу деце и уселио се у срца људи из краја.

„Где пенцетиране ципеле?“

„Ми код Клиkerа, господине, а ви?“, знале би да се задиркују комшије.

После таквих опаски, газда Светозару би играли брци. Никада никоме није открио одакле и зашто стоји црвени кликер у излогу обућарске радње. Седео је у углу свог царства, увек запослен и окружен свим оним што мало подсећа на обућарску радњу. Муштерије би по уласку најавио мек цилик звона изнад врата, затим би се спустили још два степеника ниже у белу и чисту окречену просторију у којој су се протезали рафови са калупима и тезге са узорцима. На зидовима су висили пејзажи, пузавица се теглила са плафона, а у углу се кочоперила клуб гарнитура. Да није било малог излога, фирмe, дрвених калупа, издајничког мириза ћириша и меке јеке чекића у позадини која је долазила из суседне одаје, не би се ни знала њена намена.

Дневне новине, каталогзи, папири, оловке, цртежи, нотеси, црно беле фотографије, су често клизиле са претрпаног округлог стола у углу. Почекасно место на полици изнад главе, где је седео газда Светозар заузимао је радио марке „Филипс“, који је донео из Холандије.

Све који би навраћали у радњу дочекивао је и испраћао љубазно, отворено и срдечно, као домаћин госте. Определио се да израђује и крпи обућу, што је била права јерес у еснафу који је био стриктно подељен на једне или друге. Сходно томе и клијентела је била разнолика. Од озбиљних, захтевних муштерија до сиротиње, радозналаца и бадавација. На другим местима то није успевало, али овде је све било могуће, све се сливало и природно текло без проблема. У себи је носио чичак за који се све лепило. По њему и ономе око њега, чаршији је био знан, познат, домаћи, а опет некако другачији и посебан, те су га волели и по мало назирали од њега. Једно је сигурно. Ако си хтео поштено, педантно и лепо израђену обућу, ишао си код Клиkerа. Ако си хтео мало разговора, финог друштва, музике, неке прочитане странице штампе или шољицу кафе, ишао си код Клиkerа.

И он сам издвајао се појавом и кртњом. Припадао је оној групи људи којој се тешко одређују године. Трагови некадашње мушке лепоте још су се назирали, али и поред лепог одела, изгледао је разбарашен, сметен, неуглађен, флекав. Као дете које сте извукли из песка после игре. Високо чело, дубоке крупне црне очи испод густих већа сјале су, просто буктале. Дуги црни бркови, као у гуслара, крили су дубоке боре које су браздале образе и по неки осмех испод пуних усана и ретких зуба.

Иако то није морао, и иако се мајстор Мића љутио, газда Светозар је волео да понекад и лично узме у поступак израду пар каквих нарочитих ципела које је некада и сам креирао. Шегрти су се радовали јер су знали

да ће успут слушати приче о светским путешествијима свог газде који је френтујући по свету имао бурну и занимљиву прошлост.

Овде настаде прича. Госпођа Ружа поче све чешће да навраћа код газда Светозара. Споља ништа није указивало на неку недоличну или, не дај Боже, нечасну радњу. Тиха меланхолична жена средњих година, мајка гимназијалца Димитрија, супруга банкара Тихомира, имала је једну од страсти која се звала – обућа. Оне остале су се криле по шпилјама њене душе. Реткима је допуштала да опипају њене крајеве. Ко би рекао да се иза крхке, мирне, нежне плавуше, очију боје различка, крије златна гроздница живота. Вапила је за наднаравном лепотом и хармонијом.

Њихов први сусрет је протекао пословно, како и бива приликом трајења новог модела чизмица за њеног болешљивог сина. Гледајући меке нервозне прсте који листају каталог, увојак који виори испод голубије плаве капе, младеж изнад бледих усници, упале образе и парченце туге у оку, осетио је дрхтавицу, усхићење и мутну слутњу нечега нежног, великог и дугог ишчекиваног. Њу је изненадило оно што је затекла у тој чудној радњи у коју је дошла по препоруци. Слој сребрне прашине дugo није могла да отресе са себе. А изгледа и он, газда Светозар.

Уследиле су пробе обуће, нове ситне поправке и други разлози да у одређеним интервалима наврати. Ти учествали сусрети прерасли су у неформално испијање чашице шерија или чаја уз осмехе, учиве разговоре о музичи, сликарству, моди, да би касније прешли на социјалне и друштвене теме, које никада нису укључивале породични живот.

Гледаје како се раствара попут цвета, ширећи опојан мирис могућег. Гледала је неверицу и благост у његовим очима и била сведок маштовитости и интелигенције са којом је решавао различите практичне проблеме. Временом, она се осмелила да радознало завири у саму радионицу, где су се изводиле магије заната и где су је двојица шегрта гутала очима. Ту, пред свима њима, знала би да отпочне своју представу сачињену од бравурозног слагања речи која се стапала са закивањем, лепљењем и кројењем обуће. Светозару то није сметало. Благонаклоно се смешикао и нуткао је домаћим гурбацијама, питом или чим другим што је служавка доносила од куће за ручак.

Чим би се огласило улазно звоно на вратима радње, сви би се распршили као јато врабаца уз обавезан изговор и извиђење. Госпа Ружа би отресла мрве са хаљине, наместила шеширић и уз љубазан наклон зацвркатала на излазу:

„Велико хвала, господине. Надам се да смо се споразумели. До скорог виђења.“

И његовог меког: „Свакако. Стојим вам на услуги. Мој наклон. Љубим руке.“

Затим је ситним кораком, стежући торбицу журила у породични рам, где су је чекали поштовање, сигурност, удобност и рутина, али не и љубав какву је она желела, разумевање за њене освајачке подухвате усмренине ка новим кулама слободе и стварања. Ноћ јој је доносила муку. Осечала је да и Светозара притиска тама.

Као случајно, или да поткрепи своје приче или из сујете, тек доносила је блок са акварелима, везове и песмарице и стављала на сточић пред њега као да му сервира себе. Цветна поља, чиније са воћем, просјаци, дечак са котуром, зимска идила, разливала су се по поду, зидовима и плесала у ритму њихових срца. Опирао га је њен парфем, а шуштање свилене хаљине која се увијала око њених бутина терао га је да се судара са предметима.

После таквих сусрета одлазио је омамљен кући, тешко прикривајући пијанство од нечега њему непознатог и непризнатог. Ноћи су се претварале у хаотично копање по катакомбама сопствене прошлости уз увек исто питање – шта би било, кад би било.

Она је у његовом свету расла до неслуђених размера и бацала у засенак све остало. Није жеleo да призна са којом се то силом бори. Све је било записано у очима. Она их је читала, али није схватала шта чита, успут хранећи своју амбицију и храброст да сања галерије, новинске ступице, бистро небо, пуно срце и чиста плућа. Обмотавала се непрозирном тканином ненаметљиве кокетерије.

Додуше, госпа Ружа је била у повољнијем положају од газда Светозара, јер је њен муж сматрао да својој жени може да омогући мало играђе, све док то не прелази границе друштвених норми или прља реноме. Она је знала правила игре и то поштовала. Напрезала се као праћка да кућа блиста и напредује, да муж задржи самозадовољан окlop. Знала је тајне и цену тог послана. И сви су били срећни или су мислили да то јесу.

Газда Тозина радња је напредовала, углед растао. Стекао је лепу кућу у центру вароши, купио плац на периферији и спремао се да зида још једну. Имао је и обичну жену која је носила досаду и тупост на лицу, а спорост у ногама. Имао је и двоје одрасле деце. Ни она, ни деца нису делили интересовање за обућарски посао, те су ретко улазили у радњу, што није значило да их новац потекао из тог извора није занимао. Ђерка је чекала добру партију за удају, а син „хлеб без мотике“. Игнорисао је очеве жеље и себе није видео поред њега у послу. Волео је кафане, провод, биоскопе и девојке. Несталност и размаженост су га отерале у пороке, на разочарење оца који је то крио од себе и осталих. Само му се кисела сенка цедила низ лице при помену његовог имена. Било је право чудо да деца не наследе делић очевог духа. Док се Светозар тркао са временом у жељи да опиша део бројних интересовања која су се кретала од бициклизма до језика, од опере до лековитих трава, од нових обућарских машина

до новчаних улагања, његови су се лењо предавали доколици. Делио их је непробојан зид неразумевања.

Сусрети и дебатни клуб би се наставио, са плавокосом вилом, да злобиви свет не почне да испира уста и испреда којекакве приче које домилише и до ушију његове жене. Узалуд се Светозар клео и правдао да је неправедно оптужен, да бар она, његова жена, познаје њега као домаћина, паметног човека који је пропутовао свет и имао прилике за разне несташлуке, али је ипак остао веран њој и деци. Одговорила је сценом достојном Отела. Сиктала је да она зна како је он опчињен том вртирецом, да га она сигурно музе, да више неће трпети сажальиве погледе комшиница и најпосле је све то залила жаоком учене и потоком суза. Шта ће газда Светозар? У њему рикну мушкарац. Трже се из сна, сабра и одузе, помножи и подели, те после тих математичких радњи, обећа жени да ће избрисати госпа Ружу са списка муштерија, да ће је се отрести као пас бува и да ће вратити мир дому своме. Тако и би.

У сенци споредне улице, док су чупави сиви облаци касали сводом, смогао је снаге да јој то саопшти. Примила је то мирно, чак неочекивано равнодушно:

„Да, заиста се то могло очекивати. Реалност је неминовна. Опростите на неугодности, господине Светозаре. Није ми то била намера. Више вам нећу сметати“, рекла је тихо, гледајући у калдрму, и продужила даље.

На табанима се лепило разочарење и горчина. Од тада су гледали да им се путеви не укрсте. Једном је у излогу позамантеријске радње, спазила лик његове жене која је уловила њен поглед и презриво фркнула и одмарширала даље.

А онда се чаршијом пронела вест да госпа Ружина плућа једе јектика, да ту не помажу санаторијуми и бање, и да је све питање времена када ће је стићи крај. Светозара љута змија уједе за срце. Трже се од бола, почисти крхотине кајања и кришом, по њеној служавки, послала јој писмо, првени ружу и кесу трава. Неколико пута дневно пролазио је поред Ружине куће. Збацивши обзире, стајао је скрит сумраком испод кестена не би ли сачекао доктора који је одлазио од болеснице. Уз изговор да је пријатељ куће и да неће да смета укућанима, питао је за њено стање. Доктор је журићи давао неодређене одговоре.

Недељу дана касније капија је била отворена, а тешки драпери навучени на прозоре Ружине собе. Вест се брзо рашчула.

Ње нема. Сунце је излазило и залазило на хоризонту. Ништа се није променило у Светозаревом животу. А опет, све се променило. Разум касни за очињим видом. У њему је била живља него икада. Смишљао је све необичније ципеле, сушио се од несанице, гризодушја и чекао час њивог сусрета.

Црвени кликер порцууланац је нестао из излога радње. Име је остало.

ЛЕТЊА НОЋ

Да ли чујем или ми се причињава? Одјекује као грмљавина. Још један у низу надолазећих таласа поклапа ме и претвара се у водено бисерје које се распршује по мени. Чекај, не! То нису таласи. Проклете халуцинације. Не дају ми мира. Предајем се тмини, али упорна, мрска звоњава вуче ме ка светlostи, тера да покренем удове и отворим очи. Жмиркам, облачим тешком муком свилену кућну хаљину, успут се сударам са намештајем, на путу ка вратима покушавам да се дозвовем здравој памети.

„Сто пута сам му рекла да понесе кључ“, мислим.

Откључавам браву и споро отварам врата, не гледајући ко је. Знам, не треба ми провера.

Он, без поздрава, бесно умаршира у стан, једним погледом све уочивши. Није се ни потрудио да на време склони грч презира са лица, није зауздао уздах разочарања који му се отима са усана док гура празну флашу поред троседа.

„Опет си пила, видим!“, каже он.

„Свратила је Санња, па смо...“ мумлам ја.

„Не лажи!“ – одреза он – „Види само каква си! Дај тај ручак, ако уопште има нечега или да идем у кафанду! Одох да оперем руке.“

Вода у купатилу тече као с Нијагариних водопада. Спарно тешко летње време пред кишу, доноси кроз отворен прозор лепљиву тишину и зној, узнемирава чула. Ни дашка ветра.

Зурим у зидни сат. Пона четири. Мицика, пекинезер, врзма се око мојих ногу, маше репом као лепезом и кевћући тражи храну. Заборавила сам да мојој мази дам ручак. Коме пре? Опрљио ме је жар цинизма – значи окови ракијске парализе попуштају – мислим, бучно послујући по кухињи.

„Ваљда је остао који читав тањир“, викао је мој муж из дневне собе.

Грчевито се упирим да закрпим поцепано достојанство. Умивам се, чешљам, облачим чак и новију сукњу и мајицу на гојазно тело. Немам времена за критичко осматрање, јер мириш и дим загореле мусаке се опасно шири станом.

„Богаму Бранка, стварно ниси нормална. Једног дана ћemo изгорети као мишеви. Само фали да се опечеш, па да те носим на души. И шта сада да једемо, несрћео?!“, грми он.

Гласан јецај, скоро крик, натопљен тугом, откиде ми се из груди, појачан завијањем моје Мицике. Самосажаљење ми увија тело, док ударам главом о сто. Саша ме дрмуша као крпену лутку.

„Прекини, забога, умукни! Узбунићеш цео комшилук. И онако пријају да те тучем. А требао сам. Заслужила си, вала!“

Тактика помаже. Плач прелази у јецање.

„Како те није срамота?“, ево познате тираде коју знам напамет и коју и сама изговарам као молитву сваки дан.

„Овако више не иде! Не могу да поднесем у шта си се претворила“, брзо корача од зида до зида собе као лав у кавезу и неконтролисано маше рукама.

„Сваки дан си пијана. Запустила си се, од стана си направила свињац! Мислиш да сам ја глув и слеп. Када се само сетим из каквих сам те погани вадио, просто ми припадне мука. Гадиш ми се!“

„Загрли ме“, цвилим, покушавајући да му уловим руке.

„Пусти ме гадуро! То ми је хвала за све што сам учинио за тебе! Извадио сам те из оне беде и довео у нови стан. Ко ти је купио злато, скупе парфеме, ципеле и одећу? Ја! Је л' сам те водио на летовања и зимовања, изводио те на вечере у скупе ресторане, и то у време када људи претурају по контејнеру тражећи кору хлеба? Испуњавао сам ти сваки хир, трпео твоје испаде и слабости! Није ти било доста лепка и других глупости, па си се сад и чаше дохватила. Доста бре! И ја имам душу. Нећу више да те трпим.“

„Немој мили! Видећеш. Поправићу се! Пружи ми још једну прилику. Молим те, молим! Ја те волим. Знаш да ме плаше деца, знаш како су моји родитељи...“

„Још си и дрска. Као да си ти једина жена која не може да има децу, уосталом толико си себична да их и нећеш. Као да си ти једина особа која је имала несрећно детињство и расла у дому? Знаш ли ти колико сам ја у овом глупом рату видео јада? Људи опет живе. А не као ти! Кукавица, ето шта си ти, кукавица!“

„Ја сам кукавица, а шта си ти? Хоћеш да ти кажем, када ме већ вучеш за језик? Ти си један обичан ратни профитер и лопов. Мислиш да не знам за оно злато. Ко зна са ког леша си то скинуо, ко зна... Јаоо!“, тако ме је лако ударио да ми је намах крв потекла из носа, а соба окренула наглава-чке.

Гледали смо се бесно као пас и мачка.

„Дабогда црк'о“, шкргућем зубима, ризикујући да примим волеј у stomak.

Било га је страшно и погледати. Лице му је попримило чудну неприродну земљану боју, очи су му искочиле из јабучица, руке су му подрхтавале. У мени се пробудио неки животињски нагон да прождерем слабијег.

„Сада се правиши невинашце, а заборављаш шта си ми причао, шта си бунцао у сну, шта си препродао? Док су твоји другови крварили у рову, ти си крао по напуштеним славонским кућама, а?! Зато си се и пријавио у добровољце. Какво српство, какав патриотизам! Ти и не знаш шта то значи. Све ти је било мало! И ону бабу си убио, зnam ја, да те не ода. То ти другом причај бајке, немој мени. Ја те добро познајем. Зато ја nemam дете. Отето проклето! Све ја зnam!“, сада сам већ урлала.

„Болье би ти било да зачепиш губицу. Уосталом заборављаш да си и ти омастила брке у том лову. Добар сам ти био док сам те вадио из гована, а?!“, шиштао је.

„Срам те било! Дugo сам живела у уверењу да ме искрено волиш и разумеш, да си мој вitez на белом коњу, а ти си ме само користио као параван за своје прљаве послове. Успут сам ти прала савест, зар не? Мало „белог“ тамо и овамо, шта фали? Рат је, свакако су месо за одстрел. Немој да ја отворим уста! Ја сам себе одавно сврстала у живи леш“, рекох горко.

Зграбила сам поводач и Мицику која се јадна завукла испод стола тражећи папуче. За то време, Саша се уподобио на фотељи зурећи у празно. Пре него што сам треснула вратима и изашла из стана, стресла сам се од погледа у две празне рупе. Чинило се да су му очи исцуреле. Журила сам да побегнем што даље од њега. Мислила сам да ће ме зауставити, можда ударити, закључати. Од свега тога не би ништа. Ходала сам са верним пекинезером познатим улицама, одсутно, по инерцији се јављала људима који су настојали да ме избегну. Лош глас је био моја сенка, самоћа моја најбоља другарица. У глави је дувала промаја, у души је владала пустош, у срцу сам носила чемер.

Сумрак се увлачио у Ћошкове. Села сам на клупу преко пута зграде и гледала у осветљене прозоре вишеспратнице. Сећам се, и као дете сам волела то да радим. Гледам и маштам. Колико различитих судбина се крије иза прозрачних завеса. Танки зидови деле радост од туге, здравље од болести, младост од старости. Као кућице за лутке. Шта би се десило да се лутке испомешају и замене кућице? Како се само Бог лепо игра. Лепше и слађе него ја.

Погледом сам потражила мој прозор. Шта ли ради Саша? Балон беса пукao је као мехур од сапунице. Шта ћу ја без њега? Ја не умем да живим сама. Стварно сам пртерала. Па шта! И други нису свеци. Ја и он смо као лонац и поклопац. Ваљда ће ноћ све да испегла. Савићу „шипке“ и пружити руку помирења, и не само руке. Ко би ме овако фелеричну трпео. Што ти је живот? Човек ни сам не зна шта хоће. Остao би гладан између два пласта сена као онај магарац, да му је дати да бира.

Дубоко удахнувши, дижем се са клупе. Не скидам поглед са прозора. Морам да се савијем и узмем Мицику у наручје. У том тренутку три ре-

волверска хица ремете сан летње ноћи. Само сам се спустила натраг на клупу. Погледала сам у небо посврту звездама. Једна се управо угасила. Знала сам чија.

НАШ ГРАД

Још једно децембарско недељно јутро. Тромо ходам излоканим тројоаром. Проклињем необично топло и тумурно време за ово доба године и натекле ноге у неудобној обући које чине сваки корак болним. Нервозу појачава вишак одеће. Нека тешка сета бесправно се уселила у срце и прети да га угуши.

Ово је мој град, а ја сам у пролазу. Гледам га очима особе која се после дужег одсуства враћа кући и туђим погледом миљује познате обрисе који постају још милији. Спремна сам на пристрасан уздах поноса, али неспремна за оно што видим и осећам. Плима и осека ваљају отупело безнађе као таласе.

Радници градске чистоће мрзоволјно замахују рашчерупаним сирковим метлама по улици засутој прљавштином. Плакати, обавештења, политички слогани, рекламе, тапетирају читаве фасаде скривајући њихово сивило и трошност. Тек по неки излог сервира потрошачку бајку нудећи сјај и раскош шупљим цеповима, а удварајући се пуним. Вредна домаћица у тренерци, ненашминкана, испрана лица, уморно вуче торбу из које вири зелениш купљен на оближњој пијаци. Град је тек отворио очи и не би скоро ни устао из кревета да није кућних љубимаца.

Скрепћем ка Таковској уредно чекајући на раскрсници дозвољено светло. У себи псујем своје брижљиво неговане, успорене, саобраћајне рефлексе. Два пута је зазеленело светло на семафору док се ја осмелим да пређем улицу. Има то и своју добру страну јер могу да посматрам у неверици како на црвеном док чека, таксиста шмрче бели прах. Дивим се његовој спретности и задрхтим над судбином будућих путника које ће дотични возити.

Боже, како сам осетљива, мислим док јездим даље. Можда је то од неспавања. Ноћас су ме пробудили бестијални крици младих људи из бетонске престоне цунгле. Из аутомобила у ситне сате, пијани и дрогирани бацају пивске флаше, успут вриштећи. Касније ми рођаци кажу да се то враћају из провода. Зaborавила сам да питам да ли се то место провода случајно не зове Ад.

Сунце се стидљиво пробија кроз смог и маглуштину. Данас је свети дан, дан посвећен Ваведењу пресвете Богородице. Журим у цркву успут се питајући треба ли да однесем цвеће.

Испред велелепног храма светог Марка дочекује ме читава заседа сецикеса и просјака. Запрепашћена сам њиховом креативношћу. Мука или смисао за зараду без мотике прелили су се у читаво психолошко умеће како измамити новац од верника и квази верника. Ових других је много више. Највише је оних који обилазе око цркве као киша око Крагујевца, са гађењем одбацијући затуцане и застареле вредности.

„Хеј, па ми смо у 21. веку. Надомак смо интерпланетарним летовима, а не ове трице и кучине“, већ чујем.

Поново, по ко зна који пут, осећам благородно дејство молитве. Челични обруччи туге полако попуштају. Радост се миголи и провлачи кроз пукотине растрзаности. Ствари постају јасније и ведрије. Усрдно се молим Сведржитељу за мирна времена, здравље, преданије за децу, овај град и сваки град, за небески ред. Црквени хор савршено доћарава пој анђела. Негде у грудима ме облива оптимизам и срећа када осетим умножену енергију младих девојака које стоје поред мене и искрено се предају молитви. Чистота миљује чистоту.

Ипак, храм је простран. После причешћа се повлачим ка излазу, целивајући иконе. Ослушајујем и посматрам људе. Завирујем им у очи. Обичај, радозналост, авантура, мука, страх, црквени туризам. Тек малобројно обожени изађоше. Шта ти је човек?! Тек што је огрејан, напојен и нахрањен већ заборавља свог дародавца и набира чело над колотечином. Тако и ја.

Морам до пијаце, а Палилулска ми је успут. Мала, делом покривена и добро снабдевена тржница сјајан је барометар менталитета људи. Ослушајујем различита наречја сељака и накупца и са завишћу загледам првокласно воће и поврће. Некако су сви свечанији, озбиљнији и званичнији него на својим пијацама. Треба се додворити захтевним купцима! Појединим, ма колико се трудили да говоре и понашају се строго „београдски“, промакне акценат краја из кога долазе или карактеристична гестикулација, па мешавина прераста у комику. Тако се жена средњих година упиње да исхвали месара, не би ли добила што боље парче јунетине:

„Знате госпођо, моји у кући одмах осете ако не купим месо код Владимира! Ја увек њему препустим избор када хоћу да направим сарму. Ма Владимир је тако љубазан и поштен“, настављала је у истом стилу жена.

„Види ти како смо постали префињени“, мислим.

Натоварена кесама, и ја личим на ону домаћицу која се уморно вуче до стана. Још ако лифт не ради? Опирући се потреби да беспотребно трошим време, одлучујем да сачекам трамвaj. Радо бих села али ме убрљана клупа одвраћа од те замисли. Број оних који чекају на стајалишту се повећава, а шкрипаве немани ни од куда.

Сунце више није тако штедро. Све више личимо на гуштере који се лептаргично сунчaju на камену. Та слика буди сећање на дан када се на моје младо биће сурвала громада самоће. Наиме, шетајући бесцрно Теразијама, окружена мноштвом људи и опхрвана бригом око испита, нека сила ме је за тренутак следила и пренела у прозирну ауру апсолутне самоће. Безгласно вриштим иза прозирног зида. Нико не примећује, реакције нема. Мислим да ме је прдорни писак сирене отргао из тог стања, али се сећање никада није заметнуло.

Самоћа је за неке комфоран стан у коме гомилају своје унутрашње благо и кују ново. Само одабрани имају клуч да откључају врата таквог пребивалишта. За друге, самоћа је Божја казна. Светтишине и унутрашње трагање се повлаче пред простором кога испуњавају туђи гласови и стална бука. Такви људи имају потребу да непрестано причају, потребу да их буде из сна телевизори, потребу да ни за тренутак не остану лишенни неког звука. За треће, самоћа је карта коју су извукли из животног шпила.

Сећам се једне баке, Милева се зваше, којој сам се необично свиђала и која ме је свакодневно вребала на углу Кнез Милетине, не би ли ме намамила у своје друштво. Погурена старица у црном, са великим захвалношћу је прихватила мој пристанак. Ситуација је помало чудна, али од ње ти не прети никаква опасност, шапутала ми је интуиција.

Мала сутеренска соба, представљала је њен дом. Дочекала ме је сиротиња о којој нисам ни сањала да постоји. Неколико метара од чувене балетске школе, неколико метара од лакованог паркета по коме витке ножице испредају снове о лепоти и љубави, неколико метара од музичке и професионалне драме, одвијала се једна људска драма.

Сто, једна столица, клупица на којој је било поређано нешто мало кухињских потрепштина, постела на талпама, два—три комада одеће окачена о клинове, представљало је сву њену имовину. Зидови неомалтерисани, под земљани. Једини извор спољашње светlostи била су стакла на вратима. Са дрвене таванице висио је празан фасунг.

Седајући на једину столицу саплела сам се о њено достојанство и огледала у огледалу самоће. Не питајући ставила је лончић за кафу на минијатурни решо, успут везући причу. Још пре рата, Милева и муж доселили су се из Бечкерека у Београд. Новцем од продатог имања и њеног мираза, купили су кућицу на Врачару и отворили саракчу радњу. Неколико пута јој је рука задрхтала док је сипала кафу у распарене и окрњене шољице, сумњиве чистоће. Савладала сам гађење и прихватила понуђену шољицу.

Њен Васа, Бог да му душу прости, био је много добар и вредан човек. Штедећи и марљиво радећи, полако су стицали. Лепо су се слагали, али порода нису имали, што је вешто искористила њена сестра да збрине

сина. Милева и Васа пригрили су Илију природно, родитељски. Код њих је изучио занат, оженио се и стекао породицу. Њему су преписали све што су имали. Син се временом раскрупњао, разбашкарио, постао напрасит и склон чаши. Корак по корак, пиће и зла жена појели су оно мало доброте што је носио у себи. Васа се све више повлачио пред баhtатим понашањем посинка. Зло се закотрњало у Милевиној кући и силовитом брзином повукло све на шта се намери. Најпре је часном Васи срце препукло од муке, ту је Милева застала борећи се са сузама.

Сагла сам главу и скрнула кафу у којој су пливала два цела зрна. Гледала сам сенке пролазника на зиду и чекала.

Ако је и имао неке скрупуле пре Васине смрти, сада се Ика потпуно отео контроли. Најпре оптужбе, свађе, онда затварање и одбацивање. Наставило се бatinама, а завршило њеним избацивањем на улицу у праскозорје великог рата. Прве бомбе су порушиле кућу и радионицу, усмртивши несретног Илију и породицу на спавању.

Не сећам се до танчина садржаја испричане саге њеног преживљавања, како јој је допао тај собичак и како је успела да оствари мизерну пензију, јер ме практичне ствари тада нису интересовале. Оно што сам запамтила је мир и светлост у Милевином бићу. У њој не беше ни мало горчине, својствене људима који су претрпели неку неправду. Очишћена од јадништва у изби, изгледало је да не хода земљом. Мени је остало дивљење према неустрашивој Милеви која је после бродолома остала насукана на хридини времена и наставила да, попут Робинзона, стрпљиво гради свој свет на пустом острву.

Парализа као лек самоће? Чудно како баш данас о томе размишљам. Већ када сам решила да кренем пешице, пут стана, чувена двојка уз језиву шкрипу се заустави и гомила људи ме понесе ка улазу, уз чувено гуживање и лактање. Београђани су пословично познати по нељубазности, гурању и осталим непочинствима у јавном превозу. Једва дишем у сендвичу између два младића. Левом руком стискајући кесе, а десном се грчевито држећи за шипку клацкам се у ритму стани – крени. Зној ме облива, већ ми и светлаци играју пред очима и када мислим да ћу се срушити, врата се отварају и ја у магновењу излазим једну станицу пре. Дубоко дишући полако стижем до Љубине улице.

„Побогу, мама, шта си то толико накуповала? Ниси ни поруку оставила где идеш! Забринуо сам се где си! Овде има свакаквог света. Није ти ово Н.“, критикује ме син студент.

„Не брини за мене. Ти се чувай. Могао би да поставиш сто. Била сам (...“, брњам у празно. Љуба ме не слуша, али се на помен новца, окреће од рачунара.

„Питам те колико новца да ти оставим. Поподне путујем.“, говорим и хватам се за ташну тражећи новчаник.

И тада настаје драма. Брзо, па све брже претурам по преградама и цеповима, на крају изврћем садржај ташне, не налазећи жељени предмет. Наста општа преметачина по стану, али од новчаника ни трага, ни гласа. Ухватила ме је паника.

„Полако, зашто хистеришеш? Можда је ту негде. Погледаћемо још једанпут. Уосталом, даћу ти ја новац за повратак“, теши ме дете.

„Паре су мањи проблем, већи су документа. Сва документа су ми у том новчанику!“, сада већ завапих.

„Невероватно. А мене си увек критиковала што вучем новац по цеповима. Гора си од мене! Добре, де, шалим се, немој да плачеш“, саосећајно ми син пружа марамицу и доноси чашу воде.

После бујице суза, смиренije размишљам и позивам пријатеља у помоћ. Он ми предлаже да се вратим на сва она места где сам уступт свраћајла. Каже:

„Можда си заборавила у некој трговини. Видећеш, све ће на добро изаћи. Само се смири. Сваки проблем има решење. За новац, не брини. Ево, сутра ћу те возити по граду да извадиш извод и остало, а данас ћемо обићи сва она места на којима си данас била.“

То ме је охрабрило. Шта је обећао, то је и испунио. Током вожње не-престано сам јадиковала и посипала се пепелом. Проклињала сам Београд, гужву, себе, млела о изубљеном времену. Репризирали смо преподневну маршруту, пуно пута сам улазила и излазила из продавница до-дијавајући трговцима, завиривала испод пијачних тезги где сам куповала, луди су ме чудно и сажаљиво загледали, али од траженог, ништа. Сломљена, уморна, очајна и окупана знојем седела сам изгубљено на месту сувозача и развијала сутрашњу стратегију, док је пријатељ гурао нога у моју шаку.

„Узми. Требаће ти. Све је скupo“ – говори као уступт – „нећу да чујем за одбијање. Ваљда се пријатељи у неволи познају.“

Нешто топло ми се разли по грудима. Гле, па ја нисам ни приметила како је дан сунчан, како је све око мене прозрачно и лепо. Само да се не осрамотим пред овим добрым човеком. Боже, чиме сам ја заслужила такву милост? Нашу залеђеност у моменту прекиде реска мелодија мобилног. Ко ли је сада? Број ми је непознат!

„Госпођо, ја сам Садик. Да нисте ви случајно изгубили црни новчаник? Ја сам га нашао. Радим у... Треба да се нађемо, да вам вратим ако сте у Београду или ...“, чујем млад мушки глас и вест од које ми скаче ад-реналин. Све бих да прескочим.

„Јесам. Наравно да долазим. Само реците где и одмах стижем. Хвали!“ једва се сетих да кажем. Напрегнуто слушам инструкције налазача.

У Кнез Михајловој има много шетача у ово доба дана но ја чујем сопствене потпетице. Пријатељ ме из позадине прати, плашећи се неке скријене смицалице. Немам времена да се бавим сумњама ни калкулацијама ко је весник. Важније је било да он зна ко сам ја. Као у акционом филму, стојим испред врата цењене установе и чекам незнано кога. Промичу различите особе док младо необријано и насмејано лице не заклони све остало.

„Ја сам Садик. Одмах сам вас препознао. Лепши сте него на слици. Ово је ваше?“ пита и показује познат и жељен предмет.

Велику метлу је наслонио на жуту фасаду. Некако кицошки носи униформу градске чистоће. Мојој срећи није било краја када сам открила да су све личне исправе сачуване. Чак је и мала икона Свете Петке уредно стајала на свом месту. Новац је нестао, али за њим нисам много жалила.

„Како је ово могуће? Како сте ме нашли? Где сте пронашли документа?“ засипала сам човека питањима.

Садик се смејао мом узбуђењу. Објаснио ми је да је ово његово подручје за одржавање. Празнио је канту за смеће у Рађићевој и приметио возачку дозволу, личну карту и остала документа како испадају из новчаница. Једноставно се сагнуо и све сакупио.

„Па добро, а како сте ме нашли?“ наивно питам.

„Их, госпођо! Па ту је адреса. Ја бих вам то послао поштом. Имате ту унутра неки рачун и број мобилног. И ето тако. Ма ја бих то за свакога учинио. Ми Цигани знамо за муке.“

Импулсивно, гоњена налетом захвалности, сестрински сам польубила Садика, дискретно стављајући новчаницу у цеп радног одела.

„Нисте требали. Други пут пазите како носите ташну! Постоје мајстори за тај занат! Они су као мађионичари. Бог вам дао здравља госпођо!“ довикује за мном ведро лице.

По небеском плаветнилу сунце се крије иза белине облака.

„Хеј, чекајте, госпођо! Не морате носом небо парати, можете пасти!“ шали се верни друг.

Наравно да смо срећан крај залили топлим чајем у „Москви“. Оно што је раније претстављало извор невоље и туге, у топлини ресторана, постаје предмет шале и чуђења. Да ли би на све животне препреке гледали опуштено када би знали да нас неће болети крај? Схватам да ова напета јурњава представља само зрно песка у пустињи, али зрно у коме се огледала људскост. Да се није десило ово или оно, да нисам била мета неког очајника, не бих се осведочила у једно пријатељство, не бих уписала у свест једно поштење и племенитост.

Београд је шармантан, вольен, интересантан, весео и проблематичан, због људи који му се предају. Као када једанпут седиш за пребогатом трпезом и непријатно се мешкољиш, јер се налазиш у „бодљикавом“ друштву па ти се и не мили оброк, а други пут седиш за дрвеним асталом прекривеним мушемом, са „пасент“ људима, и делиш сир и хлеб који се у шећер претвара.

„У милионском граду тебе усуд изабра да сецујеш над опкладом добра и зла“, тако је коментарисао мој син испраћајући ме до аутобуске.

„Боље пази да нешто не измалеришеш. Како је кренуло... Ипак све је добро што се добро сврши“, гунђам, а таксиста значајно диже обрву.

Чекајући час поласка, доконо гледам кроз аутобуски прозор у грађевине и пролазнике. Нешто се мислим, дом је тамо где је срце твоје. Моје срце остаје у Београду, граду који у себи крије заводничку тајну.

Крв предака проговора на познатим местима и слаже духовне слике које усвајамо као личне. Нешто познато, драго и мирисно препознајемо на сваком месту где је крочила наша нога или нога оних чију крв носимо. Њихове успомене постају и наше успомене. Овај град има нешто посебно. У себе усисава огромну масу различитих људи са различитих географских подручја, које касније самеље и избаци као уникатни, свој производ. У трећој генерацији већ трагају за својим коренима. У Београду се јасније него на другом месту доказује мисао да човек може изаћи из села, или да село не излази из човека тако лако.

Ипак, увек осетим ту мешавину среће и туге. Личим на чедо које брижна мајка испраћа у свет. Стоји сама на расклиматаној капији, кришом отири сузе и маше увелом руком за колима која јуре прашњавим путем.

Тако некако и ја чиним док аутобус напушта главни перон аутобуске станице. Теши ме сазнање да је мој град на свом месту, увек ту, постојан и упоран да опстане у мору изазова. Већ толико века то чини. И пре мене и после мене. Велики, прљав, племенит, леп и ружан, рањаван и лечен, псован и хваљен, али увек ту.

ПИСМО

Драги Љубиша,

Сине мој, немам права да се љутим на тебе. Волела бих да прочиташи ово писмо. Пише га Дара, ја јој диктирам. Испуни последњу жељу својој мајци. Смогни снаге, не гужвај хартију. И ја да коју кажем.

И затвор је за људе, али ми је ипак жао што ћу иза решетака умрети. Шта ћеш... Године и болест. Не жалим се. Не умирем од глади, дају ми лекове и одећу. Имала сам времена да по сто пута испреврћем у глави свој живот. Ако ти је за утеху, синко, каем се. Кајем се што сам окрвавила руке, што сам ти укаљала име и можда навукла проклетство на фамилију, што сам ти одузела оца, што нисам могла ни брату ти Сави на сахрану да дођем. Он ме је разумео и опростио, ти не. Слао ми је и нешто новца и долазио у посете. Обојицу сам вас носила под срцем и обојицу волела. За вас сам трпела и радила, кроз вас трачке радости добијала.

Кад размислим, цео је мој живот један чемер, мука, суза. Не сећам се смеха, среће. Можда, када сам вас родила. И то на кратко. Шта ће сироче на селу, без школе, него да проведе век са мотиком и стоком, у блату и раду. То што човек може да истрпи, не може живинче. Мало знам за лепу реч и миловање. Срећом. Навикла сам на самоћу, ругање, ћушке, студен и глад. Надала сам се бољем када су ме удали за Драгослава. Никад му пре очи нисам видела. Како и би кад је био из другог села. Узео ме без мираза, јер му је требала жена да брине о непокретној мајци и имању, да рађа децу. Није ми било важно, само да побегнем. Била сам јака и здрава. У почетку некако и беше. И потрајало би да ме није свекрва омрзла. Језик јој није био шлогиран. За мене је важило да уста имам, а језик немам.

Нисам ти о мом страдању причала, није ни важно, али сећаш се да ти је отац био прек човек. За сваку вашу грешку, мене је тукао, за сваку бабину замерку, опет преко леђа. А био је и љубоморан. Као пас. Нисам смела никога да погледам, а камоли да нешто урадим. Морало је да све буде по његовом. Свака цигла и даска и цреп на оној новој кући је прешла преко мојих руку. Колико сам бразди окопала, колико сам се намучила, то само моја душа зна.

Видим те, Љубиша, како преврћеш очима. Ја нисам светица, ни твој отац није ћаво, али оног дана је пукао ланац страха у мени. Са годинама је постајао све гори. Ви рано одосте у свет, а ја сам крила какав је стварно. Бојала сам се да не удари на вас двојицу. У младости нисам имала где да се вратим, а камоли у старости.

Сећам се да ми је тог дана било тешко. Глава није престајала да ме боли. Није престајао да ме тера од куће. Каже:

„Иди где знаш. Не требаш ми више. Напоље!“

После скоро четрдесет година брака. Шта мислиш, како ми је било? Опет мислим, ухватиле га његове „путке“, проћи ће. Али сваким даном је бивало све горе и горе. Од раног јутра би почињао да ме псује и избацује. Када сам остарила и оболела више му нисам била потребна.

Тог преподнева је нацепао дрва, оставио секиру крај врата и отишао да прими пензију. Вратио се и само зађутао. Паре не вади из цепа. Леже на кревет.

„Драгиша, шта да нам спремим за јело? Немам паре да купим...“ кажем му.

Тек ти се он брецну: „Баш ме брига! Спреми шта знаш, крмачо!“

Док је он настављао са грдњама, ја ти нађох неколико кромпира. Увреде и терање само пљуште док ја љуштим онај кромпир. Сузе се заледије, а у души се кува. Руке ми као туђе. Испод мараме ми испао прamen седе косе. Испод ока га гледам и мислим како је ћелав и крезуб. Чекам да ме потегне цепаницом. Није. Уморио се ваљда, окренуо ми леђа и заспао.

Као кад вода надолази, тако у мени ону врелину прекри мрак. Кунем ти се да не знам како сам одгегала до оне секире, да не знам која ме је то сила водила да замахнем њоме над његовим вратом и да га једним ударцем усмртим. Као пиле. Мислим да није ни јекнуо. Кrvава секира ми је испала на новине. Села сам на кауч и ухватила се за главу. Колико сам седела, опет не знам. Као машина сам дохватила штап и отишла до плота да дозвовем комшије.

Знам да је прва дотрчала Мара.

„Шта уради, црна жено?! Па ти га начисто закла!“

Довели су докторку и полицију, која ме је нешто запиткивала. Мислиш да ја знам шта су ме питали и шта сам ја одговарала?

Тада си ти био у иностранству, сећаш се. Ниси хтео да дођеш ни на суђење. Ако ме питаши, како сам могла, одговарам ти, да сам и себе изненадила. Нисам одмах осећала кривицу. Када сам се охладила у мене се уселило олакшање. Урадих што урадих, сада нек' раде са мном шта хоће. Није ме брига. Ваљда нема већег пакла од мог живота.

Има. Сада то знам. Није ме запекла казна од петнаест година робије, запекло ме је кајање и стид моје седе косе. Свашта сам овде видела и чула. Од горег, има горе. У затвору сам најстарија. Није шала. Преко седамдесет. Под старе дане сам нешто и научила.

Синко, од себе самог не можеш побећи, ни од своје судбине. Моја беше горка и тешка. Мора да сам и ја грешила. Нисам знала са њим. Не сањам га.

Чувай и пази жену и дете. Немојте, као ми. Ти ми не опрашташ. Не верујем да ће и Бог. Много те волим. Пољуби ми снајку и унуку. Остај ми здраво и срећно.

Твоја грешна мајка,
затвореница Видосава

ТИХОМИР ЈОВАНОВИЋ

WHO WANTS TO LIVE FOREVER

Гледао сам у Мину а видео прошлост. Колико година, деценија је прошло од онда? Младеж изнад десне обрве је употпуњавао лик који сам се трудио сво ово време да заборавим. Магла сећања и вина ковитлала је у мени док ме не прену њен глас.

„Хеј, шта си се опет замислио?“ Махнула је руком испред мојих очију као да покушава да распрши невидљиву копрену која ме је на трен пре-крила.

„Извини, стварно сам се нешто заборавио.“

„Често ти се то дешава“, у гласу јој је било мало љутње. „Питам се на кога ли мислиш, зашто си уопште са мном, да ли ме заиста волиш...?“

„Ох, да, ако треба и умро бих због тебе...“ шапнух, а њој је вероватно личило на реплику из неке мелодраме, неуверљиво и лажно...

Рекавши ово осетих промену, сцена дешавања променила се, не само у простору већ и времену. Упалило се светло позорнице а ја утонух у сећања, док је до мене допирао женски глас. Сећања су била стварност а њен глас имагинација.

Она се звала Олга. Жена, живи створ. Ја исто што и сада, ноћни сој. Док су људи за нас имали другачија имена: Вампири, Стиригоји, Вурдалаци или ужас, смрт, то смо били за њих. Они за нас извор вечности. Ти страшљиви створови су понекада успели сакупити довољно храбости и памети да се организују и удруже у борби против нас.

И гледао сам тада свој сој, прободен колчевима, одрубљене главе, у пламену. Нисмо ни ми бесмртни, само дуговечни. И тада, када сам гледао како умиру нисам ни слутио да ћу им једног дана позавидети, на умирању, на смрти...

Мисли ми лутају, толико времена, самоће, док нисам упознао Олгу. Десило се то у Москви, у Большој театру. Одушевио сам се гледајући је у улози белог лабуда. Лака, лепршава и нестварна. Уместо мог плена постала ми је љубав. Незамисливи спој светла и tame, жестине и мира, вечности и пролазности.

Знала је ко сам и шта сам а ипак ме је волела. Често сам се загледао у њено лице. Младеж изнад леве обрве и боре које су настајале. Старила је али је остала лепа, све до смрти.

После толико времена Мина. Свирала је виолину, Вивалдија, када сам је први пут угледао на сцени Коларца. Стаяала је витка, затегнута, као да је њено тело гудало. А сличност са Олгом је била невероватна.

„Ни један мушкарац не би умро због жене,“ трже ме њен глас. Нисам могао одмах схватити чији, Олгин или Минин.

Читаво сећање трајало је само трен. Само трептaj ока. Дигао сам поглед ка њој. Неке боре на Минином лицу су се продубиле, јавиле се неке нове.

Требам ли поново проћи кроз све оно. Зашто ми се ово дешава? Да ли је појава Мине у Олгином телу казна коју морам поднети за све оне жртве, све животе које сам одузeo, само зато да би моје сећање трајало тако дugo. Морам ли поново проћи кроз оно што никако нисам могао заборавити, године старења, њене смрти и опет само сећања?

„Тужан си, зашто? Тако мало причаш о себи. „ Наваљивала је Мина са питањима покушавајући извући из мене сахрањене тајне.

Да ли би помислила да сам луд или да се шалим када бих јој рекао ко сам заиста? Када бих јој рекао за Олгу, чија је она двојница?

Ћутао сам, не знајући одговоре ни на њена ни на своја питања.

„Виђамо се само ноћу. Дању си негде, као да се кријеш од неког. А тако си блед, требаш мало на сунце.“

„Сунце!“ оте ми се са усана и погледах је право у очи, и први пут те вечери се насмејах.

„Да, шта са њим?“

„То ће бити решење...“

%

Наваљивала је синоћ још са питањима, о свему а посебно шта сам мислио са сунцем. Нисам јој одговорио. Ћутао сам и гледао у чашу на којој су остали само трагови вина. Све ће сазнати из данашњег мејла. Када га буде прочитала већ ће све бито готово.

Остатак ноћи смо провели заједно. Последњи пут је била крај мене. Последњи пут смо водили љубав а она је некако знала да је то заиста последњи пут. Када сам одлазио видео сам сузе како јој се котрљају низ образе. Знала је да ме више неће видети, жене то увек некако знају...

Сео сам за компјутер и куцао јој опроштајну и објашњавајућу поруку док су из звучника допирали стихови песме „Who wants to live forever“.³ Музика из филма Горштак. Тако је одговарало овом тренутку:

There's no time for us
There's no place for us
What is this thing that builds our dreams
Yet slips away from us...⁴

Сунце се дизало изнад кровова, влажних од росе, и пробијало се кроз јутарњи смог. Време је да пођем. Да прошетам по сунцу. Први и последњи пут. За људе је сунце извор живота, за мој сој крај, за мене ослобођење.

Неколико тренутака сам држао курсор изнад ознаке Сенд а онда притисну дугме на мишу.

Схватиће, преboleће, пре него што бих ја то могао. Када сам изашао на светло последња помисао била је, можда је ово ипак мало себично...

³ *Who wants to live forever?* – Ко жели да живи заувек?

⁴ Нема времена за нас / Нема места за нас / Шта је ово ствар која гради своје снове / Ипак, измиче нам ...

Јанко М. Јевнанић

ГРДИЛО ВИЛИНО

Верују некоји да су у вила на место стопала копита као у коња или друге товарне животиње или папци који смрде, те да се оне зарад тога великог телесног недостатка посебно крију и до земље облаче хаљине. Неки опет мисле да имају од колена па наниже говеђе ноге или ноге од мазге.

Ово спада у велике вилинске тајне, зарад чега су оне сујетне, спремне издајици очи ископати или га чак погубити. Који ово види не сме им се смејати – најбоље је да се прави невешт, да ништа није приметио.

Једнога, који им се насмејао виле су сву ноћ пребацивале „пр’о брда једна другој на руке.“

Од давнина се памти и згода која објашњава ову причу. Казује се, наиме, да су виле некада биле „јавне“, могао их је срести и видети свако. Но беху одвише гиздаве, много су полагале на своју лепоту и по власцели дан су се дотеривале. Стога их је Господ Бог, који нас све са небеса посматра, тако проклео. Онда су оне, постиђене и осрамоћене, одбегле од људи у непролазе и неприлазе, планине, шуме и густе дубраве. Од тог доба се крију и не хватају се с другим девојкама у исто коло. Ипак, остали су им младост и лепота.

Имају ли виле заиста овај недостатак? Ко их је видео, ко се са њима дружио, о томе ћути. Зато што се страши или зато што му није сметало.

БРЕЗА

Елегантна и складно лепа, устрептала и витка, бреза је украс природе особен. Свуда где је има, у шумама и парковима, на високим планинама или узрај реке прва пада у очи посматрачу. Енергија красног, складног и чедног искона који исијава толико је снажна, да ће свако око привући и сапети танком жицом од жеженог злата. Истом оном жицом коју вила зна у иглу уденути и њоме по џерђефу вести.

Та и таква бреза је својеврстан емотивни беочуг у ланцу патње и љубави којим су виле и људи сапети. Јер, најефикасније је вилу на братимљење позвати брезовом метлом! Свакако она мора бити нова, некоришћена и сасвим чиста.

Вила која у брезовим крошњама станује и слади се њеним зашећереним соком, у прастара и лоше упамћена времена у Србију је стигла из Русије. Изгледом, описом и епитетима за њих потребним, највише на дрво, свог домаћина, личи. Виле памте боље и дуже од људи, сјај славе и племенитости људске још им је у мислима, зато ова често тугује и сету у очима црта. На глави носи филигрански венац – од брезових гранчица.

Фантастична игра – данима може плесати на једном месту, а да јој се под ногама ни једна травка не повије, ак'моли сломи.

У своју игру увлачи и мушко и женско, кога сртне или одабере. Њеном позиву је немогуће одолети. Ако ли за руку узме прељу чобаницу играће са њом до два, до три дана. За то време ће се предиво само исплести, а нека чудна и снажна сенка овце ће чувати. Када игру заврши, кад стане другу из кола испраћати, у мараму ће јој накупити лишћа брезовог, које ће се док жена кући дође, у силан новац претворити.

Ако ли се дохвати каквог момка, чобанина, плесаће са њим и голицати га све док овај не полуди или умре.

БОСИЉКА

Вила Босиљка саздана је од најјачих осећања, смрти и љубави. Дуга коса јој је уређена ознаком високог достојанства. Сваког јутра и вечери круне се са њених власи ситни бели цветови.

„Она гледи ... кроз босиље на сватове.“

Свакако да јој босиљак не надомешта наочаре, већ да за то има неки други, ваљан разлог. Њен поглед, сам собом чаробан и чудотворан, филтрира се кроз босиљак и до сватова стижу само оне ваљане и добре његове особине, које би можда најправничије било назвати благословом или миомирисом плодне љубави. Све виле, поглавито ова међу њима, заштићнице су брачне заједнице и среће међу младенцима.

Предивни национални цветак, босиљак, слика је и прилика имењакиње виле – Босиљке. У свом обраћању, ова росна и златокоса дива, кад жели да нагласи колико јој шта треба, вели као струк босиљка. Дакле сва хвала која би се могла за босиљак исписати, може се и пред Босиљкино

име ставити. Не мари што се тиме и део хришћанске културе у злађане руке вилине преноси – то је српска вила.

„Фалила се гора босиљкова / Да ју није ништа прелећело / Само синоћ лијепа дјевојка / Прелећела кола и волове / И волове, сиве соколове / Кола су јој златом окована / А јармови липом обливени / А палице пауново перје / Два тежака, два анђела млада!“

Босиљка је сама душа вилинска, чиста њена срж. Мит о њој сапет је чврсто са народном причом о настанку босиљка.

Где год се нађе, на води, шуми или дрвету, неприкосновена је, она тим простором влада. Не тек тако, ова моћна вила, рођена је сестра сунцу жаркоме, првобратучеда јасноме месецу. С таквим родом заљима ко би јој се смео супротставити?

„Тамо кажу гору јаворову / И у гори воду Босиљкову / И код воде Босиљку дјевојку / Ките кити, подвезице плете / Свака кита од дуката злата / Подвезице царева арача / То се чудо чак до цара чуло / Посла царе два лака улака / Дovedите Босиљку дјевојку / ... Доведоше Босиљку дјевојку / Прије цара ријеч говорила / Што си царе, за ме поручио? / Ја сам сунцу рођена сестрица / А мјесецу првобратучеда / ... Лијепо је царе даровао / Дао њојзи дванаест дуката / Иди тамо, Босиљка дјевојко / Иди сједи, гдје си и сједила.“

Зарад ове моћне лепотице Турци, вековни народни душмани и тлачињи, нису увек могли чинити шта им је вольја. Ако би она у близини била, силно су се страшили. Тако, на пример нису заузели Бегат град: „У Бегата врата од истока / И на врата капетан девојка / Златне су јој косе до појаса / И обадве до лаката руке / У руку јој мача од босиљка / Од босиљка српскога цвијећа.“ Злађана вила, колико је дивна толико је и ратоборна. Моћним оружјем пали и жари, баца по потреби до три златне јабуке – три оштре пламене муње којима може спалити нежељене просиоце или друге какве тиране. То моћно оружје, народ мисли, дар јој је братски од срца.

* Из књиге Јанка Левнаића „Трава од девет мракова“, Лексикон вила и њиховог окружења, Лио/Горњи Милановац & Contex / Ваљево, 2008.

Милија Илић

НЕСАНИЦА

За све који rage, док нормалан свет сіава.

Да ли ме хвата сан... или се будим? Да ли се будим... или ме хвата сан? Где је ту разлика прелаза из једног стања у друго, из једног света у други?

Шта је сан, а шта је јава? Где престаје једно, а почиње друго? Где престаје друго, а почиње прво? А шта, ако живим негде између првог и другог? Или шта, ако се све ово стапа у једно? Има ли смисла?

Можда је ово само неко замислио, па успео да делимично материјализује. Не бих критиковао, боље ишта него ништа! Е, ту смо, помислих, боље ишта него ништа. А шта би да... би ... ништа? Где би онда био почетак, а ако нема почетка постоји ли крај? Или смо ми почели с краја? Бледа слика аутора, а тако се добро сналазимо...

Најбоље се осећам када нешто не зависи од мене па почну да ме кријују. Тако ми обично почне пре подне... Поподне покушавам да мало одремам. Иде килаво!

Вечерас сам ноћни чувар!

Зграда на лакат. Два нивоа! Расвета око објекта као у бајци, можеш наћи пласт сена у шиваћој игли. А, забога, па не рекох да имамо и батеријску лампу. Кинеску! Скувам кафу, горку као пелин, чемеран ми живот. Одмиче кафа а ја никако да напипам макар део теме.

Ноћ у великој путује кочијама сна, али мени су те кочије законом забрањене. Чекам да кочије стану не бих ли видео ко ће изаћи да спусти своје краставе шаке на мој помрачени ум! Чекам црне кочије и црну невесту, односно, то моја болесна машта умишља, да ме мало тргне, да ме избаци из спорих колосека, да треснем негде... Ево и кафа се охладила, убиће ме киселина. Не верујем, нису ме убијала ни оргијања преко викенда, ни лаке дроге... а ни велике количине жестине.

Ноћ је, говорили су наши стари, за кревет. Намири стоку па 'ајде под губер. У глуво доба ноћи, тако су они причали, излазиш из куће само ако хоћеш да рођаку запалиш сењак, па сад ако ухвати и штала – добро било. Ако не ухвати... постоји и сутра.

Изађи мало из ове приче, промашићеш тему, па ће ти требати други наслов. Враћај се тамо како си почeo. Хтео сам мало да вас уплашим, али како? Па, ко или шта да испрепада ноћног чувара?

Одмиче ноћ, али нека, имаће је сасвим довољно, када ће ми патолошки страх, који прелази у очајну панику, онемогућити да склопим очне капке јер кошмарни снови се претачу у јаву. Такво стање суманутог ума доводи до тога да ја уопште не знам шта сањам, а шта ми се догађа... Губим чула! Не верујем у оно што чујем, нити у оно што видим. Пипам ринглу не бих ли утврдио да сам је укључио. На њој остале мало коже са дланом. Био сам у праву, знао сам да сам је укључио. Не сећам се.

Бити ноћни чувар је вечито јурење, бежање... Преко дана јуриш сан, а преко ноћи он јури тебе. Наливаш се кафом и пишеш кратке приче које имају само једног читаоца – самог аутора. Чак сам давао и аутограме, самом себи од мене!

Замишљам јабуку, расечену на два дела, геометријски, симетричну. Половина јабуке је сан, друга половина – јава. Ноћни чувар је негде у међупростору те две половине. Има ли та димензија име? Има. Располућена памет!

Ноћ. Чујем ту око себе кочије. Не марим више за њих, ни за црну невесту, а ни за мој шаљиви ум што ме тако креативно зеза... Сада не могу да спозnam да ли сам у кочијама... даље... као нека магла, у сусрет ми се појављују неке силуете. Магла густа као тесто. Газим по некој ливади. Силуете добијају своја обличја. То упокојени траже мир. Прилазе ми отац и матер, не отварају уста али зато чујем њихове мисли. Нешто као: – Па докле бре... доста клања, mrжње и зависти... Приђоше ближе и сада их јасно разумем.

– Зашто да ми горе вечно будемо кажњавани због вас доле? Какве задушнице ви нама издајете, када годинама не престајете да се колјете?

– Шта, кога и у којим количинама? – покушавам да питам. Али они као да не чују, већ настављају.

– Ти, знаш Милија, како смо те васпитавали.

Ћутим, осећам да је ово монолог.

– Да ли смо те учили да крадеш, упита тата?

– А шта? – питам. Не чује он то.

– Да ли смо те учили да мрзиш?

– А кога? – не чује он ни то.

– Да ли смо те учили да онај ко ради треба и да има, а да не смеш да му завидиш?

– А зашто? Ко ће да ми брани?

Сада се и ја окуражих, пошто схватих да су ово два света која немају додирних тачака. А пошто и они схватише да сам ја схватио полако избледеше у оној маглушкини. Остадох сам у магли. Осећам неки страх. Излазим из овог простора, лагано... Да ли ме хвата сан или се будим? Ма, све ми је једно! Смени је крај.

Драган Журђевић

ШТА БИ КО УРАДИО

Вече је у Новом Саду, почетак друге деценије 21. века. Уз прве откосе златног класја, рађало се лето. Са свих страна Панонске равнице, широке као што су и душе овдашњих људи, мирисало је сува слама након богате жетве. Са Петроварадинске тврђаве брује тамбурице мирујући душу тананим звукцима.

У тој идили, срећу се два другара Стева и Коста. Стева је из Новог Сада, Коста из Ниша. Дружили су се још у студентским данима, а сад су већ средовечни људи. Обострана радост блистала је на лицима.

Свратили су у најближи кафић, одакле се лепо чула музика. Поглед је пуцао преко Дунава на тврђаву, која је ових дана центар света.

– Бrzо се живи пријатељу – говорио је Стева. – Не стижемо ни да се наспавамо а камоли да се дружимо и да се људски напијемо. Ex, све бих дао да се врате школске године осамдесетих, када је време ишло као успорени снимак. Него, како си ми ти пријатељу?

– Добро сам – одговорио је Коста – Могло би и боље.

– А, то увек. Види, колико то боље пролази улицама. Бирај друже, гост си, све за тебе, мени само две.

– Добро, добро... – снебивао се Коста – да не буде много.

– Него, како послови? Чујем да се на југу тешко живи?

– Стара прича – Коста ће замишљено.

Стева је и даље разгоревао разговор.

– Твоја и моја жена су, као што знаш, такође другарице а и колегинице из банке. Разговарају повремено телефонима а и преко скайпа.

– Ах, жене к'о жене – лежерно ће Коста – нека се домунђавају, ништа лоше.

– Извини Коле, можда сам досадан што запиткујем..?

– Не, не – бунио се Коста – само питај, ту смо да би разговарали.

Стева се мало накашљао, отпио два – три гутљаја пива, погледајући крајичком ока лепе пролазнице и наставио самоуверено:

– Причала ми је жена да је твоја госпођа, веома срећна са тобом.

Коле је напокон одрешио језик.

– А, па то је тачно, ми се лепо слажемо. Увек се трудим да будем на висини задатка. Нежан сам, пажљив, разумем је...

– Добро де, пријатељу – прекиде га Стева – Све то стоји, али знаш ли ти шта жени највише треба и значи. Паре бато, паре, ништа без њих!

– Јесте друже – потврђивао је Коста – али најпре љубав.

– У реду брате, онда вас двоје имате све, и љубав и паре.

– Па, овај имамо, не жалимо се али...

– Али шта? – додао је Стева и наставио, тихим гласом – причала је твоја госпођа мојој, наравно, у поверењу. Причала је да си недавно на-трапао на ташну пуну лове, тешку око 50 000 евра.

Коста се збунио и поцрвено као булка. Једва је процедио:

– Нашао сам...

– Е, па честитам ти друже, заслужио си. А шта си урадио са ловом, ако није тајна?

Коста је одговорио као из топа:

– Однео сам у полицију.

Стева се загледао у даљину и вртео главом.

Добро, друже – ослободио се Коста – А шта би ти урадио, шта?

– И ја бих... лагао ... да сам однео паре у полицију.

ФИЛОЗОФ

Пред сам крај 19. века у маленој варошици, у Шапцу, живео је чика Аврам, стари златар. Са очеве линије преци му беху јевреји а са мајчине Срби, земљорадници. Аврам је у својој природи наследио својства различитих предака. Био је прорачунат али и душеван човек. Уз злато, које је доносило добит, волео је и коње.

Имао је сина јединца. Волео га је највише на свету и желео да за свог љубимца одабере лепу професију, пошто је мали завршавао основну школу. Био је просечан ученик и слабашног здравља. Физички рад није долазио у обзир, а злато га није интересовало.

Аврам није наваљивао да он учи овај занат. Често је говорио: има нешто ћаволско у том злату. Не мора баш сва родбина тиме да се бави... Пребирао је по мислима шетајући у пролећно вече. Свеж ваздух га је напајао новом снагом. Стара крв је цветала у венама, будећи нека млада-

лачка сећања у већ времешном срцу. Гледајући ројеве звезда, размишљао је о Давиду, псалмопевцу. Колико мудрости у човеку Божијем? Људи га још увек памте, његове речи, поуке... и у моменту, идеја је блеснула у уму, попут муње пред благородну кишу. Учиће за свештеника или за филозофа. Ма не, свештенство је захтевно. Нека буде филозоф. Нити оре, нити копа, не мери, не рачуна, не закера... само изустри пар мудрих речи и ето зараде и славе.

Дечко се одушевио очевим избором префесије. Живеће у граду, учитеље, проводиће се и кад порасте неће радити ништа.

За две недеље све је било спремно да се крене у Нови Сад код чувеног префесора филозофије. Представљао је велики ауторитет. Његов потпис на дипломи студената била је најбоља препорука која је важила у Европи а и широм света.

Чика Аврам, поменух већ на почетку, био је и велики љубитељ коња. Живео је на периферији града, имао шталу, два коња и кочије. Вукло га је сељачко порекло, причали су људи.

За врло кратко време „лепотани“, како их је звао, били су спремни за дуг пут. Надао се да до вечери стигну у Нови Сад, преспавају код родбине и из јутра право код професора.

Лепо су путовали и стigli на одредиште. Професор их је примио сутрадан, пред подне. Чика Аврам се задивио, видећи великог господина. У великој кући било је много књига и скупоцених слика. Сваки милиметар простора био је прорачунат и лепо искоришћен.

Професор је жустро ходао и срдачно поздравио посетиоце уз кратко питање: – Којим добром?

Чика Аврам је то једва чекао, само је наступио:

– Господине професоре, жеља ми је да мој син јединац заврши школе и постане филозоф.

Професор је пажљиво осмотретио дечака и након дугог времена прозорио. – Може, за седам, осам година биће прави филозоф. Треба да буде озбиљан, стрпљив и марљив. Коштаће педесет златника, по школској години. Ја не производим шкартове... – професор је значајно нагласио.

– Добро професоре, огласио се чика Аврам. Знате, ја сам љубитељ коња.

– Молим, не разумем?

– То су велике паре, ја за томогу да купим коња!

– Купите. Имаћете их онда – два.

УПОЗНАВАЊЕ

Иако је савремени живот донео многе новине, поједини делови Београда сачували су нека обележја старинског начина живота. Једно од таквих места је Звездара. Тамо су очуване поједине зграде, дворишта пушнica и зеленила и цвећа која просто одишу тајanstvom лепоте старо – варошког живота.

У једној од таквих кућа живела је мало чудна породица, осамдесетогодишња бака Анђа, њена средовечна ћерка Гордана и најмлађа у династији десетогодишња Биљана. Анђа и Гордана су остале без мужева стицајем несрећних околности а Биљана је тек завршила факултет и тражила посао. Лепа, али као и већина девојака, без среће у љубави. Биљана је имала много пријатеља, но ниједан није наговештавао могућу озбиљну везу. Све је препустила времену, судбини, случајности...

Међутим, бака Анђа није била равнодушна, нити је седела скрштених руку. Живахна старица, аристократског порекла, веома брзо се научила вештини на компјутеру и кренула је у аванттуру. Мало–помало улазила је у тајне ове савремене технике.

На Биљанином фејс–профилу било је много пријатеља али ни један момак.

– Чему онда ово сокоћало? – питала се бака Анђа. – Не би то у моје време тако било.

Није требало много да се размишља, све је било на дохват руке. „Ко шта тражи то и нађе“, „стрпљен спасен“, биле су бака Анђине узречице.

Пошто је бака Анђа рано устајала, као и већина пензионера, за рачунаром је радила у раним јутарњим сатима, док је Биља спавала. Радила је пажљиво, да не остави сумњиве трагове. Представљала се у Биљино име и качила на зид фотографије своје лепе унуке. Није много времена прошло а занимљиви младићи су почели да се јављају. Бака Анђа се толико извештила у комуникацији овог вида да су младићи остајали без даха, мислећи да сурпују са младом лепотицом.

Бака Анђи је запао за око тридесетогодишњи Игор: висок, леп, смирен дечко. Искуство је учинило своје, веома брзо је постигнут договор да се лично упознају у стану, код њених. У недељу поподне, око 15 сати, гласио је договор.

Биљана је тог јутра усталла, срећивала по кући јер до вечери неће да излази. Гордана је купила намирнице, а Биља је решила да овог дана буде домаћица. Осећала се некако свечано. Вероватно што је недеља, размишљала је.

Опасала је кухињску кецељу, повезала косу машницом, заврнула руке старинске кошуље и прионула на посао. Бака Анђа је уживала у призору, као да гледа себе из златних шездесетих.

– Пиле моје вредно – тепала је унуки – Благо момку који те ожени.

Тиха лагана музика миловала је душу а поветарац је басирао, уносећи мирис цвећа из њиховог, готово древног врта. Све је било у најбољем реду и нико није слутио шта ће да се догоди, осим бака Анђе, која се смешкала.

Код капије је застао младић са букетом разнобојног цвећа у руци. Позвонио је два пута, кратко. Бака Анђа је шмугнула у купатило, посматрајући кроз кључаоницу шта се догађа. Гордана је утонула у дубок сан да се одмори од свакодневних послова. Једино је Биља била у приправности. Пажљиво је извирила кроз прозор и видела момка са цвећем. Брзо је изашла мислећи да је грешка.

– Добар дан.

– Госпођице, – заустио је Игор – ви сте Биљана Мешић? Ja...

– Ко сте ви господине?

– Ја сам Игор – зачуђено је одговарао – недељама се дописујемо на фејсу, договорили смо се да се лично упознамо данас код вас...

– Молиммм?

Изненађено је упитала, из косе је испала машница, стајала је сва накострешена, као мачка. У моменту је изгубила присуство даха, окренула се да потрчи ка улазу у кућу. Међутим, у журби није приметила да је обула ципеле са штиклама. Модерна штиклла је услед наглог покрета пукла као да је од стакла, и Биља се затетурала. Али Игор је реаговао брзо тако да је прошла без озледе.

Бака Анђа је изашла из купатила, видећи унуку у наручју лепог младића. Смешкала се победнички. Биља и Игор су се згледали и све им је било јасно.

... За пар месеци бака Анђа је китила капију и младенце цвећем.

Афоризми

Милан Ђокић

Лево – десно ... нигде мога става!

Све је у мојим рукама. Дакле, опет ништа!

Сви дижу руке око мене, али не да би се предали!

Имам утисак – да једино то и имам!

Ако нема длаке на језику – биће ти чупаво!

Откуцај – отвориће ти се!

Изгубио сам живце. Молим поштеног налазача – да их задржи!

* (Лист РО „Електроисток“, број 202, година 1989/90

Одзив критике

Милијан Деспотовић

СУОЧАВАЊЕ СА ДАТИМ

Јанко Левнаић: „Приче са Бистре“/ Књижевна омладина Ваљева,
друго допуњено издање, Ваљево, 2012. год.

Савремена прича баштинећи, пре свега елементе есеја и поетике, отвара дубљи смисао људског живота и његовог стваралачког уласка у савременље које има снагу да преиначи став да „живот је привремена чаролија“. Приповедач, додуше, стално има потребу да у свом делу оставља отворено питање о потреби приче као форме данас.

Самодијалог је само подстицај за стварање нових али и отварање већ записаних текстова. Тамо где су са дистанце чак, и писац и читалац остали затечени радњом истоветних доживљаја, дело својом есејистичком суштином, не да само размеће проблемске оквире, оно се просто намеће новим читањем. Оно из неког будућег мишљења својом мисаоном дисциплином „позива“ на ослобађање од илузије о неком другачијем времену зато што ни у свом дијалог није окончан. Управо због тог позива, чини ми се, јавља се потреба за накнадним читањем и промишљањем, за новим издањима књига такве усмерености. Још нешто, појава новог издања већ објављене књиге указује да времена јесу „у сталном пролазу“ али књиге та времена заустављају тамо где прича није, или јесте, коначно завршена. Ако се она уопште негде и некада завршава.

Ту ја видим потребу за новим издањем књиге „Приче са Бистре“,⁵ есејисте и прозног писца Јанка Левнаића.⁶ Она, „помало осликава прозу, лектиру и доба у коме је настајала, а то је такозвана нова српска или стварносна проза шездесетих и седамдесетих година двадесетог века, са бројним ликовима, херојима и модалитетима.“⁷

Левнаићеве приче су, како сам каже у једној од њих, „увод у (...) каснији, зрели стваралачки живот“ „Два огњена брата“). Свака од њих за

⁵ Јанко Левнаић: „Приче са Бистре“, друго допуњено издање, Књижевна омладина Ваљева, 2012.

* Прво издање ове књиге изашло је код истог издавача 1986. године као првонаграђени рукопис на конкурсу за прву књигу.

⁶ Јанко Левнаић (Александрово, код Зрењанина, 1959) пише прозу и есеје, објавио шест књига. Живи у Ваљеву.

⁷ Остоја Продановић: „Приче са Бистре, као рани јади Јанка Левнаића“, из поговора књизи „Приче са Бистре“, стр. 137.

себе уобличава неко осећање и писац се снагом унутрашњег духа креће тајанственим пределима бића а ликове које среће, који воде дијалог са њим али и између себе, могу делом бити из свакодневља. Напросто, схватио је он, „разапет си на крсту – крст држиш у руци“ да би могао да мењаш место – бираш време. Он жели да открије инспирацију своје теме и неке њене чињенице али се двоуми да ли је то „сневао (...) или на јави смислио“. Оно што чини величанствен доживљајни сплет у овим причама јесте чињеница да су текстови на граници форме есеј – прича. На моменте „има се утисак да тело почиње да се претвара у дух, материјално у спиритуално. (...) Ту почиње и тешка борба за израз. Дамари раде, jakе су струје у подсвести и свести. Тражи се слово, слог, ритам, реч. Пуно је слика у свести.“⁸

Писцу су на услугу многа открића као помагала, пре свега Хераклијова ватра, опоменица, она Мильковићевска поетска нит или клетва народна, кад друге није: „Да Бог да цео свет у огњу прогледао!“ Овде се постварила и она сентенца песника Пауна Петронијевића (1936–1962): „И срећнима треба дати мало мрака да би умели да цене снагу светла.“⁹ Затим, ту је Башларовски дијалог са ветром времена, водом, жеђи, каменом писма и земљом као постельицом снова незавршених „Слушај из зелене фасцикле“). Левнаић тако иде за трагом времена уводећи у дневничке записи елементе психоанализе у доласку до чињеница изненадних или запуштенih смрти које, нажалост, прате и нашу савременост а њу је писац вешто сместио у 1938. годину. Овде са тим елементима прича има увиђајни и аналитички карактер. Све то есејистички циљано служи као један од елемената за спознају недокучиве правде „Правда“).

Правду спроводе судије и пацови а једина благодет помереној свести јесте, каже Левнаић, „оштрица спољње светlostи која допира испод врата“. Ако затвореник умакне правди друштва, не може да умакне грижи свести. А савест није празан утисак већ нервно наследство и прогонитељ чак и невиних, народ каже“ – усуд. Тако Левнаић причом „Правда“ пророчки отвара тему смртне казне и злочина. Оба процеса, тешка, један други осуђују а сам чин правде, као извршења казне, није само сведен на то да ће „управник моћи да попуни записник“ већ психолошки

⁸ Бранко Лазаревић: „Филозофија и социологија уметности“, Замак културе, Врњачка Бања, 1978, стр. 102.

⁹ Ова мисао Паунова често је цитирана а песникиња Лола Вељовић која живи и ствара у Норвешкој, у својој књизи „Ако неко пита за мене“ (Свитак, Пожега, 2015, стр. 61) песму „Мрак“ посветила је Пауну Петронијевићу наводећи у фусноти поменуту Паунову мисао. Она у песми каже: „У страху од мрака/ сви пре- ма светlostи журе/ и тамо свој спас траже. // Али, само је једна победа/ над мраком – / савладавање мрака/ у нама самима. “ О том процесу треба увек размишљати.

оставља последице и на чуваре правде. Приповедање о томе је и данас актуелно али без правог решења. На крају крајева, сви су у праву осим извршилаца злочина.

„Стварност доиста јесте лелујава, недохватна, фантазмагорична, али је стварност, једина дата. Сви њени торсокаци, све заблуде које нам доноси и илузије у којима се губимо и гушимо, Левнаићу су напрости – стварност. А, свакако његов рад не можемо лако сврстати у било какав реализам. Он се са стварношћу дружи лако и ведро. У посве варљиво стварности његови ликови и он поуздано и темељно прихватају судбину. (...) Левнаић несумњиво здраво верује па благом иронијом слика своје јунаке и подједнако благо ироничан је и према свом сведочењу.“¹⁰

„Приче са Бистре“ су импресије о времену. Бивајући тако на трагу до-гађаја који су га обележили, Левнаићево приповедање је, ипак, најближе форми стварносне прозе. Њој је прилагођен и језик чије је извориште од текста окренуто ка контексту, симболично уводећи читаоца и свакодневље у приповедање.

И сами наслови прича, а њих је свега осам на стотинак страна, указују на суштину, почињу са „цвом“ а завршавају са „Сахраном и четрдесет дана“. Дакле, опет црв. Црв је симбол ове прозе која на моменте постаје власник пролазности и подсећа на оглед Јована Зизијуласа у књизи „Заједница и другост“. Књига „Приче са Бистре“ на свој начин дала је меру посебности нашег постојања, то је сушчавање са „датим светом“. О њему реторички чисто беседи наш писац, некад из сопственог искуства, а искуство учи, како каже Његош: „По буквици учио сам књиге, по људима учио сам свијет.“

У Субјелграду / 28. октобра 2016.

ПОГЛЕД У СЕБЕ

Наташа Михајловић: „Циљ је Адапта“ / СЕМС Београд
& Књижевна омладина Ваљева, 2016. год.

Савремена прича прави помак у откривању мислених чаролија ессејистичког типа која се све више приближава форми прозаида, њеном уланчавању. Корен тих прича је у људској души чија широта омогућава и „виртуелни сингуларитет, враћање космоса у једну тачку и поново ст-

¹⁰ Предраг Батинић: „Свака истина у Богу је истинита“, из поговора књизи „Приче са Бистре“, стр. 135.

варање нових светова. ¹¹ У том свету новооткривеног отвара се особита дијалошка представа. У служби језика су бројна предзнања која су писцу од помоћи да са актерима своје прозе буде на Ти, он се са њима идентификује. У тај процес, који је назвала адапта, што би требало да значи адаптација, списатељски је ушла Наташа Михајловић¹² у својој књизи башларовски¹³ темељених прича „Циљ је Адапта“.¹⁴

Енергија ових прича се црпи из мисаоне љубави која у лавиринту виртуелног света тражи нови пут до опстанка, неког другачијег устројства живота. Свему томе претходи закључак да ми одавно живимо у виртуелном свету. Списатељица попут поетике Зорана Богнара тражи Новог човека, а он јој неда мира јер је стално у измицању. Савремени човек то не схвата ниkad „стоји у месту“. „А решење се само намеће, одговор је у реалном покрету. Треба начинити покрет сједињења са природом, неко спортом, неко шетњом, неко јогом, занимљивом књигом... Битно је покушати одвојити се од дигиталног, поглед усмерити у небо, птице, природу, саслушати пријатеља, угледати блиске особе.“¹⁵

Отуђење човека од човека, затвореност људи у себе, просто провоцира Наташу Михајловић па ова књига остварује „моралне и васпитне ефекте код читаоца“. Пишући о обмани која, знамо, није природна особина човека списатељица се позива на ваздух који је истиносник живота, он не храни нашу душу енергијом лажи, па откуда она у човеку? Док то траје љубав му се руга. Адапта ове списатељице је љубав, уклањање свега што је на њеном племенитом путу ка „обећаној земљи“ која није глобални трик јер до ње се „мора доћи самостално“, она је негде у нашем духовном простору. И трка ка њој „се зове адапта“. Ово није пукава физичка игра већ филозофско савладавање препрека које се умножавају па треба „добро одмерити“ њихове облике, савладати их мудрошћу, никако насиљем. Нема брзог постизања благостања!

Ове приче су упутник како решити хаос на земљи, како помирити успаване и сналажљиве, како вратити љубав реалног оптимизма међу земљане. То је овде брига васионског мудраца који има своје мисионарке

¹¹ Радмило Мићковић: „Вербалне фреске“, Клуб културе, Крагујевац, 2014, стр. 5.

¹² Наташа Михајловић (Београд, 1969) пише прозу, ово је њена прва објављена књига. Живи у Београду.

¹³ Ову књигу чине три приче, рекао бих есеја о духовном кисеонику; 1) Ваздух; 2) Прелаз ваздух – вода и 3) Вода.

¹⁴ Наташа Михајловић: „Циљ је Адапта“, Синдикат ЕМС /Ресор за културу, Београд и Књижевна омладина Ваљева, Ваљево, 2016.

* У поднаслову ове књиге пише да је ово „научно–фантастична љубавна прича“.

¹⁵ Марија Шкорнички: „Стићи до циља“, из предвора књизи „Циљ је Адапта“, стр. 8.

Логике, Стремљења и Баланса. Рачунају (списатељица то режира) на свест младих, оних који ће умети да разумеју савет блиских уопште, ро-дословних посебно, а он се често налази само у „трептају ока“ или у „ду-гим разговорима“. И основа ове љубави јесте у разговору, комуникаци-ји, у додиру, само камен остаје камен, без адапте.

Да би своје јунаке, представнике Земљана, увела у свет реалног и ос-лободила претње „бонаци вечности“ она их адапта методом претвара у нека друга бића. Тако, вальда имају реалнији поглед у себе. У биолошко хемијском процесу то је као прелаз из ваздуха у воду. Ово је као нова фантастика потребна не само да би човек задржао старе позиције у праоблику него да би их и сам променио у духу адапте, али без „јудње за измаклим“. А то су стварне потребе. Обичан човек „нема осећај да треба да чује“ гласове њему упућене из себе и споља, он само „чује себе и своје потребе“. Тест који се из филозофско-научно-фантастичног сели у пси-хоанализу даје драж реалног овим причама. У том процесу списатељици је помогла не само њена вокација већ и љубав према математици, физи-ци, истраживања у области алтернативне медицине чиме се она предано бави.

„Не треба заборавити да негде у дубини наших душа је заточена љу-бав која на крају свега је најважнија. (...) Љубав је нешто што везује до задње нити ткива свих редова.“¹⁶

Из обличја делфина јунаци ове приче („Вода“) би да Земљане упозо-ре на заблуде и невоље које следе, на потребу сједињења са природом како би прво разумели сами себе. То је зенистички добро замишљено или списатељица није ослобођена страха од неуспеха идеје. Делфини увек иду у пару, природном пару, међу младим људима све се распарило и кренуло у бродолом, а делфин Бахо је „био сигуран да ће имати пород и да ће спашавати бродоломнике“. А може ли вода донети ново васкрсе-ње и родност Земљана, хоће ли њена обоженошт, на коју нас подсећају делфини нашег духа, спасити род од нестанка да човек не постане ретка врста? Све су то питања која Наташа Михајловић с разлогом поставља отварајући дијалог о будућности. Заправо, „човек је материјални есеј“, потпуно не довршен, и удаљен од себе.

Ова књига указује и опомиње на емотивну запуштеност и склоњеност пред рачунар, интернет, игрице... У таквом окружењу остао нам је само виртуелни свет. А такав свет нас, очито, није довео себи, једно другом, већ је раздвојено кренуо „свако ка своме циљу“. А срећа?!

¹⁶ Станислава Недељковић Пузигаћа: „Подвиг сједињења свих сфера у љубав-но-фантастичну причу“, из поговора књизи „Циљ је Адапта“, стр. 52.

„Срећа у животу није за свакога иста. Колотечина баналности одваја нас од наших правих бића и ми заборављамо какав фантастичан живот можемо да имамо. Како би се винули у висине и небо, морамо увек тежити бољем животу јер само тако ћемо бити сретни.“¹⁷

И зато нека наш циљ буде адајаша, тамо списатељица Наташа Михајловић очекује своје читаоце, с правом. А њена књига никога не оставља равнодушним, ушла је у круг вредних и изабраних.

У Субјелграду / 30. октобра 2016.

БУДИЛНА СНАГА ЈЕЗИКА

Марија Шкорнички – „Дробњачки записи“ допуњено издање,
Интелекта, Ваљево, 2015. године

Поезија увек изнова оживљава простор и време, често пред утихлим гласовима. Језик, као заклетвеница, је истинска будилна снага која осажује наш родословни и духовни идентитет. Песници свог језика и простора, на особен начин оцртавају „властити круг мисаоности и доживљајног интензитета... (...) Изгледа да ћемо још дуго живети свој литерарни век као једино природан, аутентичан духовни став.“¹⁸ То изгледа траји од нас да стање мењамо.

Сва у знаку језичког знамења, исписана је песничка књига „Дробњачки записи“,¹⁹ Марије Шкорнички,²⁰ чији садржај топонимски обележава простор, људе и доживљаје у Дробњаку (Црна Гора), тамо где је род наш српски, небо загрлио и гудалом зборио, одакле је многочега пренето у апокрифност поетског казивања, како би пореклу једног народа литерарност била чуварник јер, како су зла времена дошла, многи у осами крша умру а не дознају да је неко мимо њихове воље променио име нације и језика коме припадају. Е, језик се неда! Не дају се ни песници. На то опомиње и Илија Нивице – Бајка Мијовића, коме пролошку песму „За

¹⁷ Милица Матијевић: „Емоције су те које чине наш живот стварним“, из поговора „Циљ је Адапт“а“, стр. 54.

¹⁸ Касим Прохић: „Чинити и бити“, Свјетлост / Веселин Маслеша, Сарајево, 1988. Стр. 22, 23.

¹⁹ Марија Шкорнички: Дробњачки записи, Интелекта, Ваљево, 2015. Ово је допуњено издање књиге, која је као песнички првенац објављена 2006. (Бистрица, Нови Сад)

²⁰ Марија Шкорнички (Ваљево, 1959.), пише поезију, објавила шест књига... Живи у Ваљеву.

мог ћеда“) издваја ова песникиња док се литерарно маје просторима Годијеља,²¹ кроз шест циклуса и блок критичких рецепција на прво издање и рецензија на ово.

Читалачко прелиставање књиге „Дробњачки записи“ почињем тамо где камен пршти („Годијеља“) гледајући како се облак сели и одмотава „Низ падине Војника“ а Марија беседи са доста позитивне носталгије, свесна да је сваки камичак лјутог крша жељно очекује, игра се са њеним корацима и препознаје.

„Куда газим / Камен пршти / Љубав у ветар / Пиљи / Чека / Да ме пре-прича“ у причама оних који су зашли тамо где је дивљење и време заостало опомињући да ће то „у изабрани час“ и нас стићи („Годијељско гробље“). Овде, сад је панорама Дробњака и мени пред очима, Марија Шкорнички препознаје своју прву љубав, ветар „Познајем га / По сјају свести.“

„Тематски гледано Марија Шкорнички истражује аспекте митског, завичајног, етичног. Све ово поизван разорног модерног времена, а у оквирима руралног, завичајног, звонке природности ствари. Призива Марија управо тај и такав свет нетакнуте природе, сунца, дана, ветра; јер, зна да наиђе као прва љубав: шапуће, пузи, зрачи.“²²

„Дробњачко умиљеније“ (други циклус) попут „Карпатског умиљења“ Радомира Андрића и Весне Парун, јесте ода сунцу детињства у ком је крвоток блиских топонима и језика, који много чега нереалног обезвремењују а они су времени као и песникиња која се одзвиље: „И ја сам овде / и тамо...“ Као да жели казати, а пева у том духу, да је њен песнички простор онај у коме је дошло до првих самеравања свега што треба разумети и опевати, све друго је лив језика преточен из природе на путу за Шавник у неком драгом сусрету са дедом Милованом који „ С коњем / Прилази / Питамо се за здравље / А он мене / Је ли долазим / Или полазим / А ја и кад одем / Ту сам.“

Такав је то песнички „Жivot у Дробњаку“ (нови циклус) „од давни-не“ а „лијепог ли камена“ који се осамио и само песникиња са њим уме да збори тишину по тишину, за тишину. Испод камена праћед Бајко и ћед Илија, упорно мудру поуку понављају: „ Лијепо ли је / У себе погледати...“ И тако то траје много, и још „пет колјена“. Много тога се, ипак, налази само у сећању: „Кад лижу косе / росну земљу“, а „пита за косце“ и пластиоце се развлачи уз повике „По'итај, пласти повуци. “ ... Једна радна

²¹ Годијеља – родно село њене мајке Гроздане Мијовић (1928 – 1996).

²² Рале Нишавић: „Мукли звукови и после свега“, из предговора првом издању ове књиге: Бистрица, Нови Сад, 2006.

идила преселила се у поезију и ту јој духом топло, али као да је настао циркуларни поремећај живота наших села па овај песнички доживљај, персонификује минуло време. И ко ће сада „облаке да разврстава“ изнад „Плужина под Ивицом“ (нови циклус).

„Годијельске приче“ (завршни циклус) као додатак првом издању ове књиге, исписане су у форми прозаида и заокружују „Дробњачке записи“ кроз монологе и дијалоге, кроз „рурални архаизовани говор, својствен само том и таквом крајолику, сам по себи скрајнут, сведочи једно време, једно поднебље и етику, а у песничкој радионици Марије Шкорнички бележи се као бисер који се чува за векове.“²³

Мноштво је ликова, главом и брадом (именом својим) овде проговорило из ћутине кроз „одређену рефлексивност и ненаметнуту мудрост. У стилу и језику свих песничких дела садржане су, ван сваке сумње, непобитне вредности, оригиналног песничког говора.“²⁴ Тој оригиналности припада звук и мирис као лековита благост језика. „Највише и најмање што нам „Дробњачки записи“ могу дати су два основна, примарна истинска, јасна, танана и читка симбола, две основне поруке: звук и мирис ... (...) Мириси се згушњавају, звукови уплићу.“²⁵

Марија Шкорнички је свом поетском ЈА допустила све оно што је прошлост баштинила да тиме надогради своја каснија духовна и стваралачка искуства. Из те ојачане енергије зрачи јасна светлост која нам омогућава постојање и препознавање себе у изворном корену бића и језика. А читалачки пут у Дробњак и укупност чулног догађања том приликом, не само да нас учини занесеним другом врстом времена, него нас је довео у своје време, а то не смејмо заборавити.

13. септембра 2016. године / У Врњачкој Бањи

²³ Раденка Филиповић: „Дробњачки записи Марије Шкорнички“, Напред, Ваљево, бр. 3014 / 2006 (29. децембар), стр. 9.

²⁴ Милан Ђурашиновић: „Препоручујемо вам“, Напред, Ваљево, бр. 3025 / 2007 (23. март).

²⁵ Јанко Левнаић: „Катран и скоруп“, из поговора књизи „Дробњачки записи“, стр 94, 95. Овај текст је објављен у књизи огледа о поезији Марије Шкорнички „Име игре Катран и скоруп“, Матична библиотека „Љубомир Ненадовић“, Ваљево, 2011.

Велес Перић

Е, ГОДИНЕ...

Е, године,
колико вас је прошло од тада,
када је она млада
водила љубав са мном?
– Године на хоризонту тамном,
и осветљеном – симултано, –
гледане
с васионског брода!
– Године, када су моје мисли
били каблови далековода,
којима је пролазила Слобода
нашега века;
– године када је наша љубав морала да чека
и изгуби
стрпљење!
– Године, када је она нашла другог човека,
а ја носио камење!
– Године мога робијања,
године промена њених сања,
што сте полете
– у њеној души – претвориле у очајања?

* https://poetaza.blogspot.rs/2014/11/blog-post_6.html

Есад Мекули

КУКС

Снијег пролећни: маце с топола модрих, крошњастих
Косама као иње –

Сметови памучни парком се цвијетним прегоне!

Пазаром – кечади и шамија сељачких –

Пахуље по еспалу и стоци ситној брђанској

По домовима приземним каменим и баштама –

Маце с топола, као пахуље са тмакстог неба

И ја на вијавици сањам на јави:

... с језера разливеног с брда на брдо

С пазариштем чамаца и развијеном гривом таласја –

Вода се суновраћа турбинама

И ври под браном пјенушаво коритом Дрима

И видим већ: Град се истоимени, нови, попео у висине

Угнијездио се обалом језера, горе, равном брда

Улицама широком и скверовима вишеспратница

С много, много цвијећа

Сад у јутро рано мјесто кечади – рудара кациге бијеле

А наспрам попрсаја Шоте Галице, хероине времена недавних

Далеководи крилати и фабрички димњаци дном Ђалице –

Што их, рођена, бакарном рудачом храни...

Стольећа која се остварују!

И ево, као да говор понесен чујем –

То неки будући водич казује посјетиоцима бројним

Што се љепоти овој диве природе и прегнућа:

– На дну језера стари је Кукс потопљен

Тама се тами вратила

А нови град је, ево, на Сунце изронио!

* Извори: <http://www.selo-velika.me/?p=872/> www.pobjeda.co.me
Превео *Бранко Јокић*.

Зоран Антонијевић

ПАКЛЕНИ НОЋОБДИЈА

На улице вароши
спустио се облак црни

Слепи пси јуре
падају са надвожњака

**Млади пијанац
по далеководу се вере**

Урличе биста
незнаног јунака

Народ се унередио
од страха

У парку измилели
пацови и змије

Уместо уличног светла
сијају очи
пакленог ноћобдије.

* <http://www.avlja.me/poezija/zoranantonijevic-pakleninocobdija>
* http://www.avlja.me/poezija/zoranantonijevic-pakleninocobdija?utm_campaign=sharaholic&utm_medium=emailthis&utm_source=email

Шима Мајић

ПРЕТВАРАШ МИ ЕМОЦИЈЕ У СТИЈЕНЕ НА ДНУ МОРА

наша прича је грамофон који ради на угљен.
све ми је остало превише жуто од тебе,
али замишљала сам Индију тако –
као почетак пјесме
која сваки пут завршава
напуштањем просторије
у којој се **електрични бојлер смије Тесли.**
у пола шест код електропривреде
упалила се близкост у далеководима.

на прелошем данском нам се није чудити
чије су то фотографије у којима увијек стојимо задњи у реду.
и онако не постоји све чему је сувише стало да постојимо
јер претвараш ми емоције у стијене на дну мора
и шкакљаш раслиње пуно дубина.

* <http://hiperboreja.blogspot.rs/2016/05/pretvaras-mi-emocije-u-stijene-na-dnu.html>

* <https://www.facebook.com/notes/%C5%A1ima-maji%C4%87/pretvara%C5%A1i-mi-emocije-u-stijene-na-dnu-mora/1015425744246856>

Антонија Новаковић

ДАНАС ЈЕ БОЉЕ

данас је боље, усталала сам у пет и отишла у дућан
по јогурт и наранче.

све је у реду, мислим да ми само фали
неког воћа (то
и превише
читам буковског)

прекрасна жена у реду за благајну купује бијели ронхил
кад боље размислим, појма немам
које ти цигаре пушиш (звучи љепше
него цигарета, да није тако
не би ју стављао у уста) видим само
оне зубе
и филтер

како се лабаво клати између (све је поезија
дјевојчица што се игра дјечака јер су јој нашкодили
колачи од блата и **падобранац**

на далеководу, сасушени скоруп
с божје браде) прија ти
згазити палцем и кажипростом
у пепељару призор који волим
насмијати се
рећи: не знам

жена одлази низ плочник према теслиној (тако лијепа
сигурно нема дјецу) у мрак
што се не зна спустити без да нешто згњечи
старац иза
на траку ставља четири зеленкасте
свињске ногице у фолији и банану. ја бих
да ме опет мало озљедиш

* <http://elektronickeknjige.com/knjiga/novakovicantonija/lako-mi-je-bitilosija/danas-je-bolje-ustala-sam-u-pet-i-otisla-u-ducan/>

Никола Маџиров

ДОМ

Живио сам на крају града
као улична свјетиљка којој нико
не мијења сијалицу.

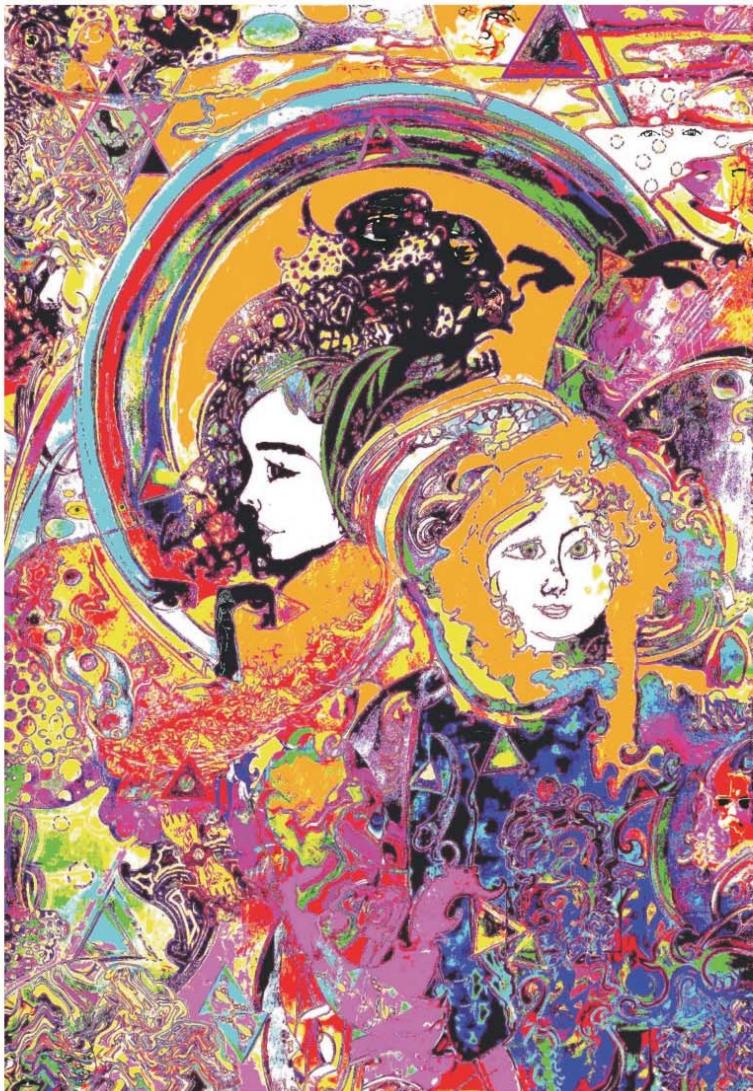
Паучина је држала зидове заједно,
зној наше спојене дланове.

У преображајима невјешто сазиданог камења
крио сам плишаног медведића
спашавајући га од сна.

Даноноћно сам оживљавао праг,
враћајући се као пчела која
се увијек враћа претходном цвијету.
Био је мир кад сам напустио дом:
загрижен јабука није потамнила,
на писму је стајала марка са старом напуштеном кућом.
Од рођења се крећем према тихим просторима
и пода мном се лијепе празнине
као снијег што не зна да ли земљи
или ваздуху припада.

* <http://balkanliteraryherald.com/broj25/nikola-madzirov.html>
Copyright © by Balkanski književni glasnik – **BKG**, 2014. /**BKG** Sveska 25.
Превео са македонског *Ненаг Вујациновић*.

Миловаң Аңдрић

Агадија, туш и пигменти на хамеру, 40x60 см

Модел 1, акварел оловке на хамеру и туш, 20x30 см

Model 2, угълен на хамеру, 20x30 см

Марко Мушић

Allegro, уље на платну, 20x30 см

Arabesque, улье на платну, 20x30 см

Снежана Стојановић – Бокић

Небо у очима, уље на платну, 20x20 см

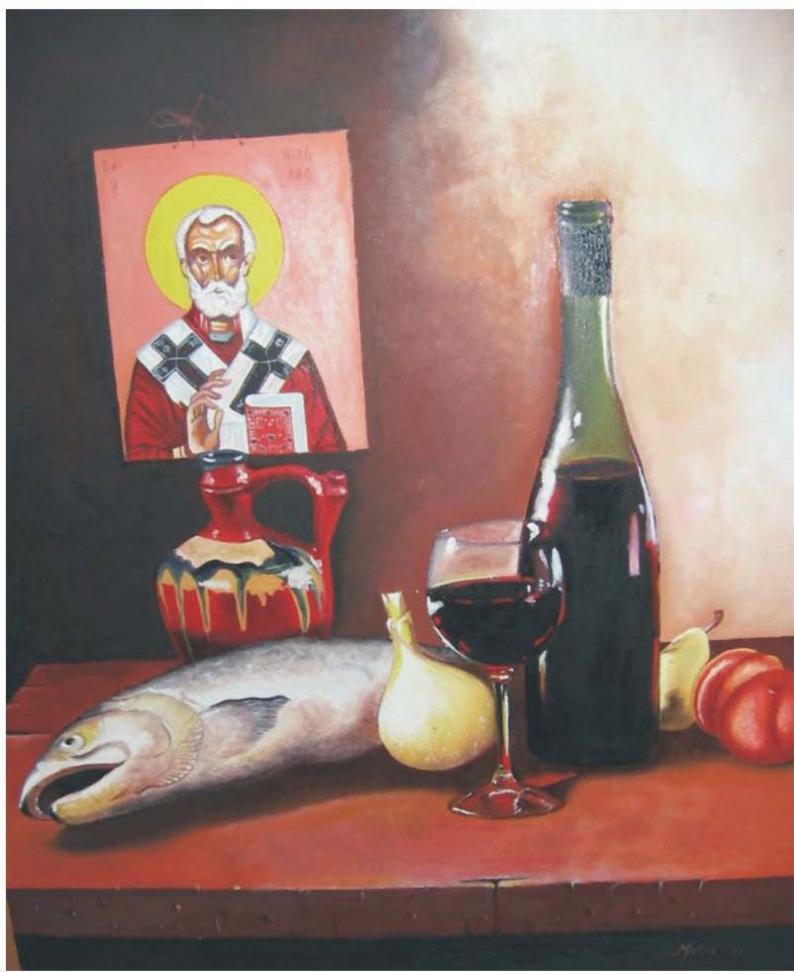

Mogra jesen, уље на платну, 20x20 см

Милорад Стевић – Микос

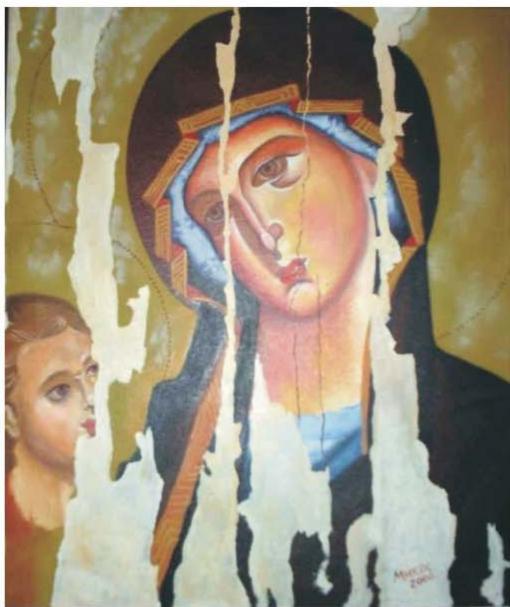
Никола Тесла

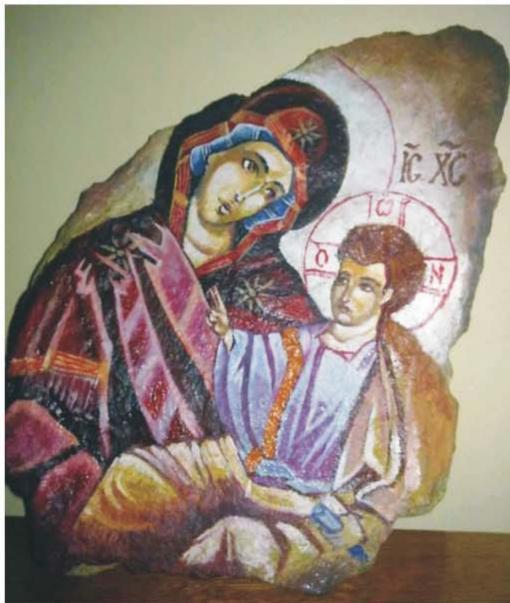
Св. Никола, уље на платну, 40x60, 2006.

Бели Анђео, уље на платну, 60x80, 2006.

Богородица, уље на платну, 40x60, 2006.

Богородица, уље на камену, 2012.

Камени киң, улье на платну, 60x80, 2013.

Планинка, улье на платну, 30x40, 2006.

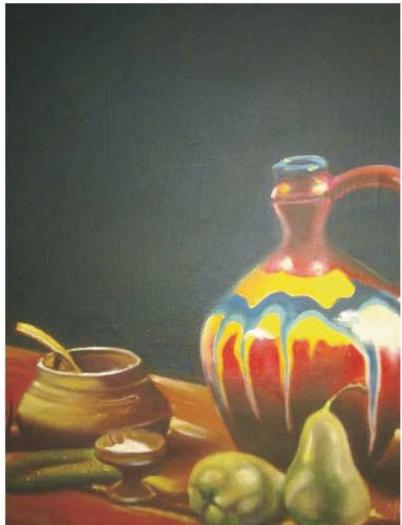
Виолина, уље на платну, 30x40, 2006.

Грнчарија
уље на платну, 50x70, 2012.

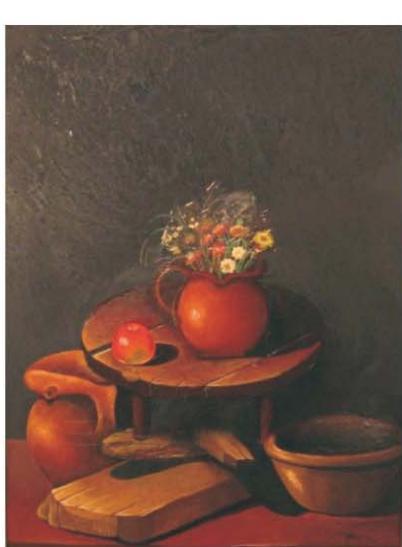
Грнчарица
уље на платну, 30x50, 2012.

Грнчарија
уље на платну, 60x80, 2009.

Концрабас
уље на платну, 30x50, 2011.

Грнчарија
уље на платну, 60x80, 20004.

Ламай

улье на платну, 60x80, 2001.

Мойке

улье на платну, 50x70, 2006.

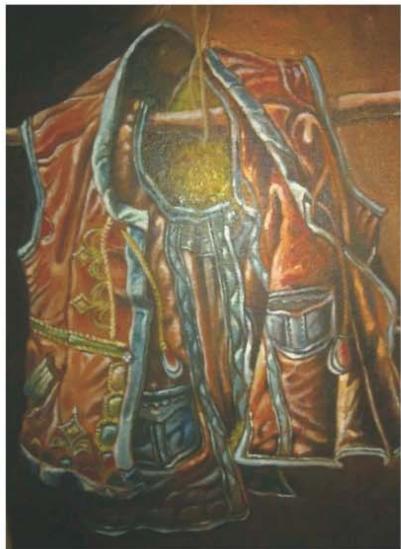
Столица

улье на платну, 60x80

Ярам

улье на платну, 60x80, 2011.

Кожсұх
улье на платну, 40x60, 2012.

Кожсұх
улье на платну, 40x60, 2011.

Корға
улье на платну, 40x60, 2011.

Корға
улье на платну, 40x60, 2011.

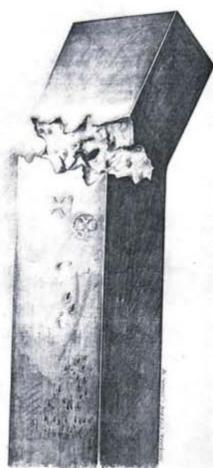
Лик, улье на платну, 60x80, 2010.

Конь, улье на платну, 60x80, 2010.

Певац, туш, А3, 1998.

Камен, туш, А4

Камен, туш, А4

Биографије

Милосава Павловић

Рођена је 1958. у Панчеву, Србија. Запослена је у ЈП Транснафта од њеног оснивања, сада на позицији Стручни сарадник за ДМС. Пре тога је радила у

Нафтној индустрији Србије, банкарству, маркетингу...

По образовању је дипломирани комуниколог Факултета за медије и комуникације Сингидунум, Београд, и асполвент Опште књижевности и теорије књижевности Филолошког факултета у Београду. Пише поезију од гимназијских дана, објављује песме у књижевним часописима и зборницима, учествовала је на књижевним конкурсима и освајала награде. Активна је и у медијима више деценија, и као аутор и као новинар који представља књиге других писаца.

Објавила је књиге поезије *Израч* 1983. године у едицији „Жижа“, издавачи „Панчевац“ и Секција књижевника Панчева, и *Изра* 2012. године, издавач „Чигоја штампа“ Београд. У припреми је трећа књига поезије.

Редовни је члан Удружења књижевника Србије, оснивач је и члан Удружења књижевника и књижевних преводилаца Панчева, Независног удружења новинара Србије, као и других релевантних уметничких удружења (APTE, Песници света...). Такође је члан пројекта „Крилате песме“ (више на друштвеној мрежи ФБ: <https://www.facebook.com/krilatepesme/>).

Живи и ради у Панчеву.

Рајиша Драгићевић

Рођен је 5. маја 1956. године у Мланчи код Студенице.

Дипломирао је на Факултету техничких наука (Електротехнички одсек), у Новом Саду.

Објавио је књиге песама:

- „Ево моје главе“, Стражилово, 1984. год,
- „У несвести“, Кровови, 1992. год,
- „Истрајавам“, Научна књига, 1996. год,
- „А заводи ме бескрај“, Каирос, 2007. год.

Поезију, прозу и критику објављује у многим листовима и часописима.

Добитник је награде „Печат вароши сремскокарловачке“ за 1985. годину и Међународне награде за креативност у матерњој мелодији, 2008. године.

Био је уредник за поезију у „Стражилову“ од 1986–1990. године. Песме су му заступљене у антологијама.

Од 1988. године, непрекидно ради у Електромрежи Србије на пословима управљања електроенергетским системом / РДЦ Нови Сад.

Члан је Друштва књижевника Војводине и Удружења књижевника Србије.

Марија Шкорнички

Рођена је у Ваљеву, 22. фебруара 1959. године.

Основну и средњу економску школу завршила у родном граду, у Београду студирала Туризам.

Од 1982. год. ради у Електроистоку тј. Електромрежи Србије, погон Ваљево, као благајник, сада СУТ / сектор за управљање трезором.

Објављене књиге песама:

Дробњачки зайиси (Бистрица, Н. Сад – 2006),

Мирис коже (Бранково коло, Ср. Карловци – 2007)

Кроз Јелисеј (Orpheus, Н. Сад – 2008)

Хотел Адамс (Апостроф, Београд – 2011)

У кући блуза (Адреса, Нови Сад – 2012)

Дробњачки зайиси, допуњено издање (Интелекта, Ваљево – 2015)

Литература о Маријиној поезији:

- Јанко М. Левицанић – „Име игре КАТРАН И СКОРУП – оглед о поезији Марије Шкорничке“ – (Мат. библиотека Љубомир Ненадовић, Ваљево, 2011).
- Милијан Деспотовић – „Прозор на кожи“, беседа, прикази; (УКС, Свитак, Нар. библ. Пожега, 2013).

Поезију објављује у текућој књижевној периодици. Заступљена је у више антологија.

Неколико песама преведено на македонски и пољски.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Уредник је Алманаха уметничког стваралаштва *Колонада*, издавач СЕМС (Синдикат Електромреже Србије), од 2011. год., као и члан редакције Часописа *Бранковина*.

Наташи Михајловић је приредила за објављивање књигу „Циљ је Адапта“ /научно-фантастична љубавна прича – издавачи СЕМС и Књижевна омладина Ваљева, 2016. године. Књига је произашла из Алманаха *Колонада*, као прва књига из Едиције – *Исијавања*.

Верослава Малешевић

Рођена је 1960. године у Београду. Живи, ради и ствара са породицом (супруг и троје деце) у Костолцу.

Завршила је Машички факултет, а у ПД „ТЕ-КО Костолац“ ради као самостални инжењер за контролу у лабораторији у Служби заштите животне средине.

Пише и објављује поезију, приче и афоризме у многим часописима. Објављује романе а бави се и другим формама уметности (глума, драматургија...). У својој средини узима активно учешће у многим културним дешавањима.

Објавила је романе:

– Трагачи, Костолац, Клуб љубитеља књиге „Мајдан“, 2009. године, (Београд: ДТА)

– Опет у тегли, Београд, Чигоја штампа, 2011. год. (Београд: Чигоја штампа)
– АНИИ, Костолац, В. Малешевић, 2013. године (Петровац на Млави: Стојадиновић)

као и збирку поезије:

– Потрага за коначиштем, Београд, Удружење књижевника Србије, 2015 (Београд: Невен).

Објавила је збирку приповетки – Клиkeri и друге приче, 2016. године.

Члан је Удружења књижевника Србије и КЉК „Мајдан“.

Тихомир Јовановић

Рођен 11. септембра 1955. године.

СФ је заволео уз *Политикин Забавник* и *Флаша Гордона* – Дена Берија.

Касније се и сам почиње бавити писањем и превођењем дела из области СФ-а.

У младости се бавио глумом и одиграо једну СФ, постапокалиптичну драму – „Стакло“, у улози Виктора.

Као члан Друштва љубитеља фантастике „Лазар Комарчић“ уредио је доста бројева фанзина *Емитор*, који је на фестивалу Еурокон у Пловдиву 2004. године добио награду за најбољи фанзин Европског друштва за научну фантастику.

Учествује на многим регионалним конкурсима и до сада су му приче објављене у збиркама следећих манифестација: *Зекон* (БиХ), *Рефестикон* (Црна Гора), *Фестивал фантастичне књижевности* / Пазин

(Хрватска)... Неколико прича му је преведено на словеначки језик, за њихов фанзин *Јашубеџ Ен Јерег*.

Пре овога приче су му објављиване у часописима Сиријус, Галаксија, Орбис, Сигнали, Кикиндске новине, Наш траг, Омаја...

Сарађује са стрип–цртачима и пише сценарио за стрипове Душана Божића. Бави се и превођењем: Збирка прича Реаниматор – Х. Ф. Лавкрафт (Издавач *Табернакл*).

Објавио је збирку прича „ПАЛИСАДЕ И ЧАДОРИ“, (Everest Media, Београд, 2016, библиотека *Знак Саџиће*) за коју је предговор написао Илија Бакић.

Завршио је ЕТШ „Никола Тесла“ и ради као пројектант на пројектовању трафостаница у ЈП Електроисток – Пројектни биро. Један је од уредника алманаха Колонада.

Јанко Левнаић

Рођен 22. октобра 1959. године у Александрову код Зрењанина, од оца Младена, дипломiranog електроинжењера и мајке, Софије, рођене Покрајац, учитељице.

У Ваљево се доселио 1966. године. Основну школу и гимназију је завршио у Ваљеву. Дипломирао на Електротехничком факултету у Београду, смер енергетски. Од 1976. године објављује у књижевној и другој периодици.

Објавио је:

„Приче са Бистре“, Омладински центар Ваљево – Књижевна омладина Ваљева (награда КОВ за најбољу прву књигу), 1986, приповетке;

„Какма – списи око којих је трунула црвена кожа“,

Босис, Ваљево, 1994, постмодернистички роман;

„Радионица за израду наочара“, Просвета, Београд, 1995, постмодернистички роман;

„Огњено огледало“, Народна књига, Београд, 1998, избор приповедака;

„Трава од девет мракова“, Лексикон вила и њиховог окружења, Лио/ Горњи Милановац и Contex/ Ваљево, 2008. – годишња Награда града Ваљева за културу 2009. године.

„Име игре: катран и скоруп“, оглед о поезији Марије Шкорнички, Матична библиотека Љ. Ненадовић, Ваљево, 2011. год.;

„Приче са Бистре“, Књижевна омладина Ваљева, друго допуњено издање, Ваљево, 2012. год.

Романи „Какма“ и „Радионица за израду наочара“ били су номиновани за Нинову награду.

Заступљен је у Антологији српских приповедача рођених после другог светског рата „У књигама све пише“ Милутине Данојлића.

Члан је Удружења књижевника Србије од 1995. године.

На 10. међународном бијеналу минијатуре у Горњем Милановцу први пут је изложио своје слике.

У Погону Ваљево је од 1991. године на различитим радним местима... у пензију је отишао као Заменик руководиоца *Погона Ваљево* у августу 2016. године.

Милија Илић

Рођен 25. маја 1960. године у Ваљеву.

Завршио је техничку школу „Милица Павловић“ у родном граду. Ради у Електропривреди Србије, погон Ваљево од 1982. године као бравар–монтер у Служби за одржавање ВН опреме.

Деведесетих је био председник Књижевне омладине Ваљева.

Бави се писањем кратких прича. Неке су објављене као козерије и хумореске.

Драган Журжевић

Рођен 1968. године у Пожаревцу, живи у Петки код Костолца.

Завршио је економску школу. Ради као ватрогасац при Термоелектрани Костолац / ЈП ЕПС.

Издао је две збирке поезије: „Велика наука малих ватрогасаца“, и „Пуно буре бећараца“. Заступљен је и у заједничкој збирци „Сваштара код веселог Петка“.

Члан је КЉК „Мајдан“. Своје песме објављује у часописима. Његове песме су објављиване у много бројним зборницима широм бивше Југославије.

Милан Ђокић

Рођен је 1944. године у околини Ужица.

У Електроистоку, погон Ваљево је радио од 1966–1992. године а радио је као пословођа у ДВ екипи *Бајна Башти*. Бавио се новинарством, писањем афоризама, објављивао у листу Електроисток.

Сада ужива у пензионерским данима у Бајиној Башти.

Милован Андрић

Рођен је 2. децембра 1956. године у Ваљеву. Од 1987. године ради у ЕМС АД Београд. Један је од оснивача и дугогодишњи председник Синдиката ЕМС и Фонда солидарности ЕМС. Током обављања високих синдикалних функција, на које је биран у више узастопних мандата, он је иницирао, организовао и подржao многе хуманитарне акције и манифестације радничког стваралаштва из разних области, посебно културе и спорта. Добитник је више награда, повеља и захвалница током четрдесетогодишњег волонтерског бављења хуманитарним, спортским, синдикалним и другим друштвено корисним активностима.

Марко Митрић

Рођен је 22. марта 1976. године у Лазаревцу, али се убрзо пресељавају у Ваљево где је завршио средњу економску школу а потом и Вишу економску „Прота Матеја Ненадовић“, смештај Финансије, рачуноводство и банкарство.

Од осме године се бави фолклором и уписао се у КУД „Абрашевић“ и био активан играч преко 20 година. И сада, када му породичне обавезе дозволе (отац је две ћерке), заигра у ансамблу са ветеранима. У ретким тренуцима слободног времена бави се дизајном, уређењем простора као и сликањем техником – уље на платну. Објављује у *Колонади*.

Од 2000. године је у сталном радном односу у погону Ваљево, у финансијској служби, која сада припада СУТ / сектор за управљање трезором.

Снежана Стојановић – Бокић

Рођена је 5. априла 1961. године у Београду. Завршила је гимназију и у Електромрежи Србије ради од 1992. године. Тренутно ради на месту техничара у Возном парку у погону Ваљево.

У слободном времену се бави уметничком фотографијом а сликарством, техником уље на платну бавила се још од средњошколских дана. Недавно је активирала своју љубав према сликарском стварању и слободно време користи за исказивање те љубави.

Милорад Стевић – Микос

Рођен је 6. септембра 1965. године у Грачаници на Косову. Основну школу је завршио у родном месту, електротехничку школу у Приштини, а од 1986. године живи и ради у Термоелектрани Костолац као пословођа у служби телекомуникационих система. Ожењен је и има две ћерке.

Један је од оснивача УЛУК „Арт“ у Костолцу, а потом и члан УЛИС-а „Милена Павловић – Барили“, УЛС „Ђура Јакшић“ у Пожаревцу. Имао је више колективних изложби у Костолцу, Пожаревцу, Голупцу, Горњем Милановцу, Бањи Ковиљачи, Грачаници, Београду, Новом Саду, Крушевцу... и једну самосталну у Костолцу.

Његове слике налазе се на зидовима просторија: Дирекција ТЕ КО „Б“; градска општина Костолац; Синдикат ТЕ КО „А“; Синдикат „Копови Костолац“; градска болница Пожаревац; библиотека Костолац...

Учесник је више ликовних колонија у Србији.

Сарађивао је са UNICEF и листом „ИТД“ из Хрватске у време Југославије.

Александар Опачић

Рођен 18. априла 1973. године.

О аутору, кроз перо Радована Поповића: „А. Опачић, Космоплац, слепи човек–шишмиш, Космопловац, професор Студио–стрипа, дубоко у трећој димензији (Зд анимација, графика, камера). По потреби главу замењује камером, а тело тешким металом, углавном црним...“

Просветитељ–визионар, тренутно заокупљен пословима у Сектору за опште послове као и обликовањем визуелног идентитета Алманаха КОЛОНАДА...

Верник је графичког казивања а стрип му је приоритет!

<http://www.kosmoplovci.net>

<http://www.kosmoplovci.net/studiostrip/index.php>

<http://www.komikaze.hr/comic/aleksandar-opacic/33>

<http://kolekcijaverasuchankova.com/ALEKSANDAR-OPACIC>

Биографије – рубрика ишчитавања:

Милијан Деспотовић – Рођен у Субјелу код Којерића, 1952. године. Студирао на Факултету народне одбране у Београду а књижевност и библиотекарство на Филозофском факултету у Сарајеву. Живи у Пожеги. Уредник је Књижевних новина „Свitatак“ и првог часописа за хаику поезију на српском језику „Паун“. Пише поезију за децу и одрасле, прозу, афоризме, књижевну и ликовну критику. Превођен је на скоро све стране језике. Заступљен је у више антологија савремене и хаику поезије, код нас и у свету. Члан је Удружења књижевника Србије од 1989. и председник Удружења књижевника Србије, Подружници за Златиборски округ. За редовног члана Матице српске (Нови Сад), примљен је 2009. године. Награђиван за поезију и делатност у култури.

Велес Перић (право име Петар Перић, 1924, Београд – 1991, Београд). Студирао је права на Београдском универзитету и био један од најпопуларнијих песника 1946. и 1947. године све до хапшења 1949. и отпремања на Голи оток. Поезијом се више није бавио јавно, и за живота није објавио ниједну збирку песама. То је после његове смрти, 1995. године, учинио његов голооточки пријатељ и писац Галиб Сулејмановић, песме које је успео да сакупи под насловом „Кроз зелени талас“. Неке од његових песама су данас заступљене у антологијама и изборима, а најпознатија „Кочијашу“, сачувана у више верзија, пева се као стара градска песма.

Есад Мекули – (1916. год. Плав – 1993. год. Приштина) Као вишегодишњи уредник најпознатијег и најстаријег часописа на албанском језику Jeta e gë (Нови живот), који је основан 1949. године, негујући врхунске књижевно-естетске критеријуме, усмеравао је многе генерације албанских писаца. Преводилац је изузетног дара. Превео је на албански језик Његоша, Андрића, Топића, Мажуранића, Воронца, Мајаковског, Јесењина и друге књижевне великане. Истовремено, захваљујући његовим преводима са албанског језика, наши читаоци први пут су потпуније упознали дело познатог албанског пе-сника Мијенија (Мила Николића)...

Зоран Антонијевић – рођен је 1979. у Смедеревској Паланци. Живи и ради у Младеновцу (Србија). Објавио је три збирке пјесама „Снови облачара“, „Сабор сенки“ и „Срце обавијено змијом“. Поезија му је објављивана у зборницима у Србији и региону. Радо учествује на пјесничким манифестацијама, пише и кратку прозу, есеје, приказе. Члан је Удружења књижевника Србије и Књижевног клуба Црњански из Бељине.

Шима Мајић – рођена је 1992. године у Имотском. Након завршене гимназије у Томиславграду, уписује студије хрватскога језика и књижевности на Филозофском факултету Свеучилишта у Mostaru. Поезију је почела објављивати у часописима, да би 2013. године за рукопис првијенац „Поткојни сјевер“

освојила награду „Здравко Пуцак“ *Матиће Хрватске* у Карловцу, а 2014. године награду „Анка Топић“ за прву ауторску књигу.

Антонија Новаковић – Рођена 1979. у Загребу. За рукопис прве пјесничке збирке 2008. године добила је награде *Горан и Мострови Стручје*. Исте године добила је награду часописа *Вијенац* и издавачке куће *Алгоритам* за ауторе кратке приче до 35 година, Прозак. Објавила је збирку поезије *Лако ми је бити лошија* (2008) и збирку кратке прозе *Бирали стје број* који се не користи (2011). Живи и ради у Загребу.

Никола Мациров – песник, есејиста и преводилац. Рођен је 1973. године у Струмици, у Македонији. Добитник је најпрестижније македонске награде за поезију „Браћа Миладиновци“ (2007), коју додељују *Струшке вечери поезије*. За песничку књигу *Закључани у граду* (1999) добио је награду за дебитантску књигу „Студентска реч“, а за књигу *Неће ниће* (1999) награду „Ацо Караманов“. За књигу *Премештени камен* (2007) добио је источно–европску награду „Хуберт Бурда“, с Петером Хандкеом као чланом жирија. Учествовао је на неколико међународних признања и стипендија. Његова поезија превођена је на двадесетак језика и објављивана у изборима и антологијама у Македонији и иностранству. Члан је македонског ПЕН центра.

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Извршини издавач

Књижевна омладина Ваљева

Опера~~ти~~тивни уредник

Аца Видић

Корице

Александар Опачић

Коми~~ју~~шерска припрема

„Интелекта“, Ваљево

Штампа

„Видиа штампа“, Ваљево

Тираж

1500 примерака

Штампање завршено крајем 2016. године

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7

КОЛОНАДА : алманах уметничког стваралаштва / уредник Марија Шкорнички. – Год. 6, бр. 6 (2016)– . – Београд (Кнеза Милоша 11) : Синдикат ЕМС, 2016– (Ваљево : Интелекта – Видиа штампа). – 21 см

Годишње

ISSN 2217–5954 = Колонада

COBISS.SR-ID 184326156